

Dane i fakty

PNWM 2024 w liczbach i wykresach

Warszawa/Poczdám, maj 2025

SPIS TREŚCI

Część I. Informacje ogólne.....	3
1. Organy i podział kompetencji.....	3
2. Wspieranie projektów wymiany	3
3. Tryb przyznawania dotacji.....	4
4. Tryb opracowywania wniosków.....	5
5. Kryteria przyznawania dotacji PNWM.....	6
6. Dotacja w oparciu o stawki dofinansowania	7
Część II. PNWM w liczbach i wykresach.....	8
1. Projekty w liczbach	8
a. Projekty zarejestrowane w 2024 roku.....	8
b. Projekty dofinansowane w 2024 roku	9
c. Wymiana młodzieży w latach 2019–2024	10
2. Uczestnicy w liczbach	11
a. Uczestnicy projektów w 2024 roku.....	11
b. Uczestnicy wymiany młodzieży w latach 2019–2024.....	11
c. Uczestnicy z Polski i Niemiec w latach 2019–2024	12
3. Projekty wymiany w Polsce w 2024 roku	14
4. Projekty w Niemczech w 2024 roku	18
5. Współpraca z innymi krajami.....	22
a. Projekty trójstronne	22
b. TRIYOU – Program dotacyjny dla trójstronnych spotkań młodzieży z Ukrainą	23
6. Programy o szczególnym znaczeniu.....	23
a. Zachować Pamięć	23
b. Eksperyment wymiana.....	24
c. Razem osiągniemy więcej. Teraz zawodowo!	25
d. #2amongmillions – wymiana indywidualna.....	25
7. Liczba projektów w ujęciu miesięcznym.....	26
8. Liczba osobodni	27
9. Podmioty dofinansowane przez PNWM	28
10. Projekty PNWM dla organizatorek i organizatorów wymiany.....	30
11. Aspekty organizacyjne projektów wymiany młodzieży.....	31
a. Formy zakwaterowania w projektach polsko-niemieckiej wymiany młodzieży.....	31
b. Przelot samolotem do miejsca programu	31
12. Budżet wspierania PNWM.....	33
a. Składki rządów.....	33
b. Środki wydatkowane na projekty wymiany	34
c. Struktura finansowania projektów.....	36

Część I. Informacje ogólne

Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży (PNWM) / Deutsch-Polnisches Jugendwerk (DPJW) jest organizacją międzynarodową powołaną odrębną umową przez Rząd RP i Rząd RFN na podstawie zapisów Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991 roku. Wzorem dla powstania PNWM była funkcjonująca już od 1963 roku Niemiecko-Francuska Współpraca Młodzieży.

Celem utworzenia organizacji było nadanie stosunkom polsko-niemieckim nowych impulsów o długofalowych pozytywnych skutkach: nawiązywanie nowych i pogłębianie istniejących już kontaktów pomiędzy młodymi ludźmi z Polski i z Niemiec, budowanie wzajemnego zrozumienia oraz przewycięzanie uprzedzeń poprzez spotkania. Wzajemne poznawanie się młodych Polaków i Niemców powinno przyczyniać się do pojednania między oboma narodami. Spotkania młodzieży w tym kontekście mają za zadanie przewycięzanie ewentualnej niechęci wynikającej z bolesnych doświadczeń historycznych, naukę tolerancji i świadomego, partnerskiego współżycia na jednoczącym się kontynencie.

1. Organy i podział kompetencji

PNWM jest polsko-niemiecką organizacją bilateralną, a jej działalność finansują oba rządy. Wszystkie gremia organizacji mają obsadę dwunarodową. Najwyższym organem Organizacji jest Rada, której przewodzą polski i niemiecki minister odpowiedzialny za sprawy młodzieży. W Radzie zasiadają przedstawiciele instytucji centralnych, samorządowych i pozarządowych, mianowani przez rządy obu państw. Funkcje wykonawcze pełni polsko-niemiecki zarząd – dwoje dyrektorów zarządzających powoływanych wspólnie przez oba rządy na pięcioletnią kadencję. Zarząd podejmuje zasadnicze decyzje wspólnie, w tym dotyczące strategii i metod działania oraz planu budżetu.

Organizacja posiada dwa biura, których siedziby znajdują się w Warszawie i w Poczdamie. Każde z nich odpowiada, zgodnie z merytorycznym podziałem obowiązków, za oba kraje:

Biuro w Warszawie odpowiedzialne jest za:

- wspieranie projektów wymiany szkolnej,
- wspieranie programów doszktałających dla nauczycielek i nauczycieli.

Biuro w Poczdamie odpowiedzialne jest za:

- wspieranie projektów pozaszkolnej wymiany młodzieży,
- wspieranie indywidualnych praktyk zawodowych,
- wspieranie współpracy trójstronnej z Ukrainą,
- wspieranie programów doszktałających dla animatorek i animatorów wymian.

2. Wspieranie projektów wymiany

PNWM może wspierać projekty polsko-niemieckie, a także trójstronne, w których uczestniczy młodzież w wieku od 12. do 26. roku życia oraz osoby prowadzące program. Ważne przy tym jest, by młodzież nie tylko biernie korzystała z organizowanego dla niej programu, lecz także sama brała udział w jego planowaniu i miała wpływ na jego przebieg. O dofinansowanie mogą występować podmioty publiczne i pozarządowe, a także w ograniczonym zakresie osoby fizyczne, organizujące programy wymiany. Organizacje partnerskie z Polski i Niemiec – a w przypadku projektów trójstronnych także z innego kraju – razem planują spotkanie i razem składają wspólny wniosek

o dofinansowanie. Kryteria, metody oraz stawki ryczałtowe dofinansowania spotkań zdefiniowane są w Wytycznych wspierania PNWM (dokument uchwalany przez Radę).

PNWM może dofinansować:

- spotkania młodzieży z Polski i Niemiec oraz spotkania z udziałem młodzieży z kraju trzeciego, które odbywają się na terenie Polski i Niemiec lub u partnera w kraju trzecim,
- praktyki zawodowe w kraju sąsiada,
- imprezy dokształcające dla animatorek i animatorów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży,
- publikacje służące celom PNWM.

PNWM nie może dofinansować:

- studiów ani projektów wymiany naukowej,
- projektów, służących celom komercyjnym lub głównie wypoczynkowi i turystyce,
- przedsięwzięć budowlanych ani
- spotkań wielostronnych.

Podmiotom zainteresowanym nawiązaniem współpracy, PNWM pomaga znaleźć odpowiednią organizację partnerską. W tym celu, obok organizowanych każdego roku giełd kontaktów i programów informacyjnych, na stronach internetowych PNWM dostępna jest giełda projektów i partnerów *online*. Tutaj znaleźć można szkołę, organizację partnerską lub grupę zainteresowaną realizacją konkretnego przedsięwzięcia.

Dbając o jakość polsko-niemieckich spotkań młodzieży, PNWM wspiera i organizuje konferencje, seminaria i szkolenia tematyczne, warsztaty metodyczne, fora wymiany doświadczeń oraz kursy językowe dla profesjonalistów i praktyków wymiany. W tym zakresie prowadzi również działalność wydawniczą.

3. Tryb przyznawania dotacji

PNWM przyznaje dotacje wyłącznie w formie dofinansowania do projektów. W każdym projekcie uczestniczy z reguły podmiot polski i niemiecki, w zależności od miejsca realizacji projektu gospodarz lub gość spotkania. Obaj partnerzy wspólnie odpowiadają za program i budżet projektu. Stąd, po zaplanowaniu wydatków na projekt, składają wspólny wniosek o dotację PNWM.

Wniosek składa się z dwóch części: jedną wypełniają gospodarze, wnioskując o dotację do kosztów programu, drugą – goście, wnioskując o dotację do kosztów podróży.

PROJEKT	
gospodarze	goście
dotacja do kosztów programu	dotacja do kosztów podróży dla uczestników z drugiego kraju

Całkowita dotacja PNWM przyznawana na realizację jednego projektu jest z reguły sumą dwóch dotacji – jednej w euro, drugiej w złotych – przyznawanych gospodarzom i gościom projektu.

W myśl tej zasady w przypadku projektów realizowanych w Niemczech:

- strona polska otrzymuje dotację do kosztów podróży w PLN,
- strona niemiecka otrzymuje dotację do kosztów programu dla obu grup w EUR

i odwrotnie, w przypadku projektów realizowanych w Polsce:

- strona polska otrzymuje dotację do kosztów programu dla obu grup w PLN,
- strona niemiecka otrzymuje dotację do kosztów podróży w EUR.

4. Tryb opracowywania wniosków

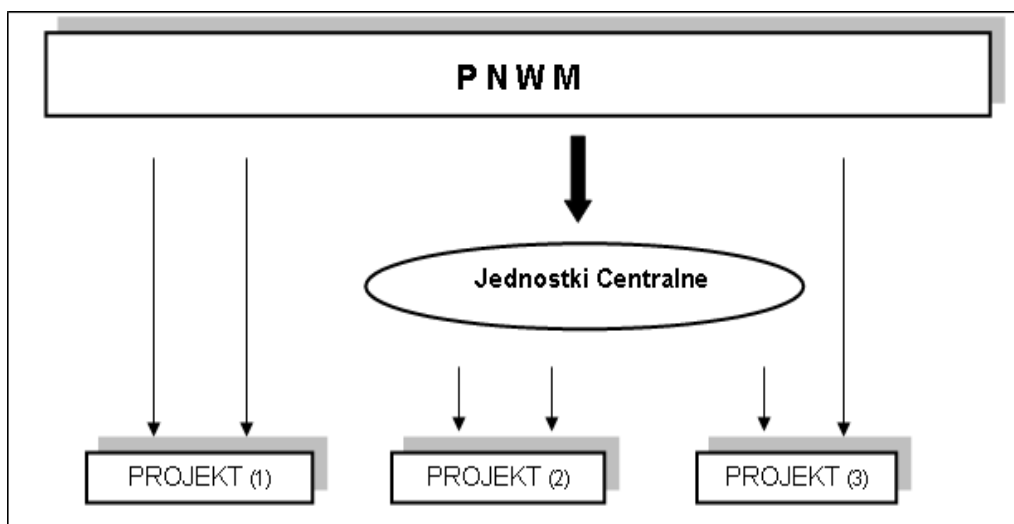
Istnieją trzy tryby opracowywania wniosków o dotację PNWM:

1. tryb pojedynczy – obaj wnioskodawcy nie należą do żadnej jednostki centralnej i ich wnioski opracowywane są bezpośrednio przez biuro PNWM,
2. tryb centralny – obaj wnioskodawcy przypisani są do organizacji nadrzędnej, która posiada status jednostki centralnej PNWM i jest odpowiedzialna za opracowanie wniosków, składanych przez podległe jej podmioty,

Zgodnie z Wytycznymi wspierania [B 5] jednostki centralne to organizacje parasolowe lub uprawnione do reprezentacji wielu podmiotów oraz instytucje o strukturach regionalnych i podmioty o szczególnym znaczeniu, które otrzymały od PNWM status jednostki centralnej.

Jednostki centralne muszą posiadać osobowość prawną lub być przyporządkowane jednej osobie prawnej.

3. tryb mieszany – jeden z wnioskodawców przypisany jest do jednostki centralnej (por. pkt 2), a drugi wnioskuje bezpośrednio w PNWM (por. pkt.1).

W wymianie pozaszkolnej przeważają projekty opracowywane przez jednostki centralne (ok. 70%). Wynika to ze struktury organizacji młodzieżowych w Niemczech, gdzie mniejsze podmioty przyporządkowane są jednostkom nadrzędnym w ramach tej samej organizacji (np. organizacje harcerskie, Niemiecka Młodzież Sportowa (DSJ – Deutsche Sportjugend) lub innym organizacjom dachowym o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym.

W wymianie szkolnej występuje mniej jednostek centralnych, stąd większość wniosków opracowywana jest w trybie pojedynczym (ok. 70%). Jednostki centralne wymiany szkolnej mają najczęściej charakter regionalny (euroregiony czy niektóre niemieckie kraje związkowe). Wyjątek stanowią szkoły katolickie, które w Polsce przynależą do jednostki centralnej Stowarzyszenie Chrześcijańskich Dzieł Wychowania (SChDW), a w Niemczech do Wspólnoty Roboczej Katolicko-Socjalnych Dzieł Wychowania (AKSB – Arbeitsgemeinschaft katholisch-sozialer Bildungswerke).

Międzynarodowe Domy Spotkań Młodzieży posiadające status jednostki centralnej PNWM występują zasadniczo o dotację zarówno na projekty szkolne, jak i pozaszkolne, które są realizowane w ich placówce.

5. Kryteria przyznawania dotacji PNWM

Kryteria merytoryczne:

1. Planowany projekt powinien posiadać charakter spotkania młodzieży oraz urzeczywistniać – poprzez realizację założeń pedagogicznych – ideę wymiany międzykulturowej. Uczestnikom należy stworzyć warunki oraz zachęcać ich do samodzielnego poznawania młodzieży z kraju sąsiada, do nawiązywania i podtrzymywania kontaktów.
2. Założenia projektu muszą odpowiadać celom PNWM i powinny gwarantować aktywny udział młodzieży w jego przygotowaniu, realizacji i podsumowaniu.
3. Projekt powinien być zaplanowany i zrealizowany wspólnie przez partnerów z Polski i Niemiec.
4. Osoby odpowiedzialne za projekt powinny posiadać kwalifikacje do kierowania projektem międzykulturowym.

Kryteria formalne:

1. Spotkanie powinno obejmować co najmniej cztery, a maksymalnie 28 dni programu. Wyjątek stanowią spotkania w obszarze przygranicznym, które mogą trwać krócej niż cztery dni, a także praktyki i hospitacje, które mogą trwać do trzech miesięcy.
2. Wiek uczestników spotkania powinien mieścić się w przedziale od 12. do 26. roku życia. Dopuszczalny jest udział młodszych uczestników w projektach w obszarze przygranicznym i w innych uzasadnionych przypadkach.
3. Liczba opiekunów powinna pozostawać w odpowiedniej proporcji do liczby uczestników.
4. Liczba uczestników z obu krajów powinna być zrównoważona.
5. Wniosek o dotację musi wpłynąć do PNWM nie później niż trzy miesiące przed rozpoczęciem projektu.

Wytyczne wspierania PNWM nie wprowadzają ograniczeń w zakresie liczby projektów, o których dofinansowanie w ciągu roku może wystąpić jedno partnerstwo polsko-niemieckie.

W odróżnieniu od wielu instytucji wspierających projekty PNWM nie prowadzi postępowania konkursowego ani nie odrzuca wniosków, które są błędnie lub niekompletnie wypełnione przez wnioskodawcę. W takich przypadkach podmiot proszony jest o korektę lub uzupełnienie złożonego wniosku. PNWM wychodzi naprzeciw wnioskodawcom, umożliwiając szeroki dostęp do środków przeznaczonych na wspieranie projektów wymiany, a tym samym sprzyja powstawaniu i realizacji nowych inicjatyw w obrębie polsko-niemieckiej wymiany młodzieży.

6. Dotacja w oparciu o stawki dofinansowania

Dotacja obliczana wg stawek dofinansowania jest główną formą wspierania projektów przez PNWM. Maksymalną wysokość stawek – w euro dla wnioskodawców niemieckich oraz w złotych dla wnioskodawców polskich – a także ich rodzaje określają Wytoczne wspierania (pkt B 3.3).

Aby umożliwić młodzieży ze wszystkich środowisk udział w projektach wymiany, wysokość dofinansowania powinna być adekwatna do kosztów realizacji projektów. W 2024 roku w związku z rosnącymi cenami towarów i usług stawki dofinansowania zostały podwyższone.

Należy podkreślić, że dotacje PNWM nie pokrywają w całości kosztów projektu, stanowią jedynie jego częściowe dofinansowanie. W każdym przypadku podmioty muszą wnieść wkład własny lub/i pozyskać dodatkowe środki finansowania.

Maksymalną wysokość dotacji wnioskodawca może obliczyć na podstawie poniższej tabeli, która przedstawia poszczególne składowe dotacji do kosztów programu oraz dotacji do kosztów podróży. Ze względu na ograniczone środki budżetowe w 2024 roku, które nie pozwoliły na dofinansowanie wszystkich projektów, a także na utrzymujące się duże zainteresowanie wymianą młodzieży, PNWM zdecydowała o wyptacaniu stawek dofinansowania na poziomie 80% ich maksymalnej wysokości.

Dotacje do kosztów programu (obowiązujące w 2024 r.)	maksymalna stawka dofinansowania na osobodzień	
	PLN	EUR
spotkanie młodzieży		
zakwaterowanie u rodzin	65	17
zakwaterowanie w schronisku, internacie, pod namiotem, w hotelu	150	40
zakwaterowanie w placówce kształceniowej	230	60
pośrednik językowy	230	60
praktyki	150	40
program specjalistyczny		
zakwaterowanie u rodzin	100	27
zakwaterowanie w schronisku, internacie, pod namiotem, w hotelu	190	50
zakwaterowanie w placówce kształceniowej	260	70
ryczałt dzienny dla referentów	1200	320
dotacja do odczytu	280	75
pośrednik językowy	450	120
wizyty studyjne	190	50
Dotacja do kosztów podróży		
ryczałt dla osoby na km	0,60	0,15

Część II. PNWM w liczbach i wykresach

1. Projekty w liczbach

a. Projekty zarejestrowane w 2024 roku

W 2024 roku PNWM kontynuowała działania na rzecz stabilizacji i dalszego rozwoju polsko-niemieckiej wymiany młodzieży, podejmowane w latach poprzednich po okresie pandemii koronawirusa. Aktywność organizacji koncentrowała się zarówno na umacnianiu istniejących partnerstw między szkołami i organizacjami młodzieżowymi, jak i na wspieraniu nowych podmiotów zainteresowanych realizacją projektów międzynarodowych.

Oferta PNWM obejmowała m.in. liczne spotkania informacyjne, szkolenia i konsultacje online, giełdy kontaktów oraz elastyczne terminy naboru wniosków. Działania te spotkały się z dużym zainteresowaniem wnioskodawców. Jednocześnie, przy utrzymującym się wysokim poziomie kosztów realizacji projektów, liczba złożonych wniosków ponownie przekroczyła możliwości budżetowe PNWM, co znalazło odzwierciedlenie w strukturze zarejestrowanych projektów w 2024 roku.

Projekty zarejestrowane w 2024 roku	1922	100,0%
projekty dofinansowane	1412	73,5%
lista rezerwowa (brak środków)	188	9,8%
projekty odwołane	246	12,8%
projekty odrzucone	76	4,1%

Do PNWM wpłynęły 1922 wnioski o dofinansowanie, co oznacza wzrost o 6% w porównaniu z rokiem poprzednim (1812 wniosków). Zdecydowana większość z nich, bo 1412 projektów (73,5%), uzyskała dofinansowanie. 188 projektów (9,8%) znalazło się na liście rezerwowej z powodu braku wystarczających środków finansowych. 246 projektów (12,8%) zostało odwołanych przez wnioskodawców, natomiast 76 projektów (4,1%) zostało odrzuconych, ponieważ nie spełniło wymogów formalnych lub merytorycznych.

b. Projekty dofinansowane w 2024 roku

W 2024 roku PNWM dofinansowała 1412 spotkań młodzieży, co oznacza spadek o 7% w porównaniu z rokiem 2023. Ograniczenie liczby wspartych przedsięwzięć nie było jednak efektem malejącego zainteresowania polsko-niemiecką wymianą młodzieży – przeciwnie, liczba składanych wniosków nadal rosta. Decydujące znaczenie miały uwarunkowania budżetowe.

W odróżnieniu od 2023 roku, kiedy możliwe było wykorzystanie nadwyżek środków z lat wcześniejszych, w 2024 roku taka możliwość już nie istniała. Dodatkowym czynnikiem był mniej korzystny kurs euro przy koniecznym zasilaniu złotowego budżetu wspierania. Jednocześnie od 2024 roku obowiązywały nowe, wyższe stawki dofinansowania, które – przy ograniczonym budżecie – były przyznawane przeciętnie na poziomie około 80 procent stawek maksymalnych. W efekcie dofinansowanie otrzymało o 103 projekty mniej niż w roku poprzednim.

Projekty realizowane były niemal równomiernie w Polsce i w Niemczech – odpowiednio 714 i 693 przedsięwzięcia – natomiast 5 projektów odbyło się w kraju trzecim. W 2024 roku zakończyło się wykorzystanie pilotażowego formatu spotkań online i hybrydowych, wprowadzonego w okresie pandemii.

Zachowana została charakterystyczna dla polsko-niemieckiej współpracy równowaga miejsc realizacji projektów. W przeciwieństwie do roku 2023, w którym wyraźnie przeważały projekty realizowane w Polsce, w 2024 roku różnica pomiędzy liczbą projektów realizowanych w obu krajach była minimalna. Liczba projektów realizowanych w Polsce zmniejszyła się o 12%, natomiast liczba projektów w Niemczech pozostała na zbliżonym poziomie. Może to świadczyć o powrocie do bardziej symetrycznego planowania wizyt i rewizyt po okresie intensywnej odbudowy wymiany realizowanej po pandemii.

Dominującą formą współpracy pozostawała wymiana szkolna, która w 2024 roku objęła 882 projekty, czyli ponad 60% wszystkich dofinansowanych przedsięwzięć. W porównaniu z rokiem 2023 liczba projektów szkolnych nieznacznie spadła – o 3%.

Wymiana pozaszkolna objęła w 2024 roku 530 projektów, co oznacza spadek o 13% w porównaniu z rokiem 2023. Spadek ten dotyczył zarówno projektów realizowanych w Polsce, jak i w Niemczech. W warunkach ograniczonej dostępności środków PNWM oraz rosnących kosztów organizacji projektów możliwe jest, że część organizatorów zdecydowała się na realizację mniejszej liczby przedsięwzięć oraz na większe wykorzystanie finansowania z innych programów grantowych, w szczególności programu Erasmus+.

Projekty dofinansowane w 2024 r.					
	w Polsce	w Niemczech	w innym kraju	online/ hybrydowe	łącznie
wymiana pozaszkolna	231	296	3	0	530
wymiana szkolna	483	397	2	0	882
łącznie	714	693	5	0	1412

Porównanie z rokiem 2023										
	w Polsce		w Niemczech		w innym kraju		online/ hybrydowe		łącznie	
wymiana pozaszkolna	265	-13%	339	-13%	4	-25%	1	-100%	609	-13%
wymiana szkolna	544	-11%	357	11%	1	100%	4	-100%	906	-3%
łącznie	809	-12%	696	0%	5	0%	5	-100%	1515	-7%

c. Wymiana młodzieży w latach 2019–2024

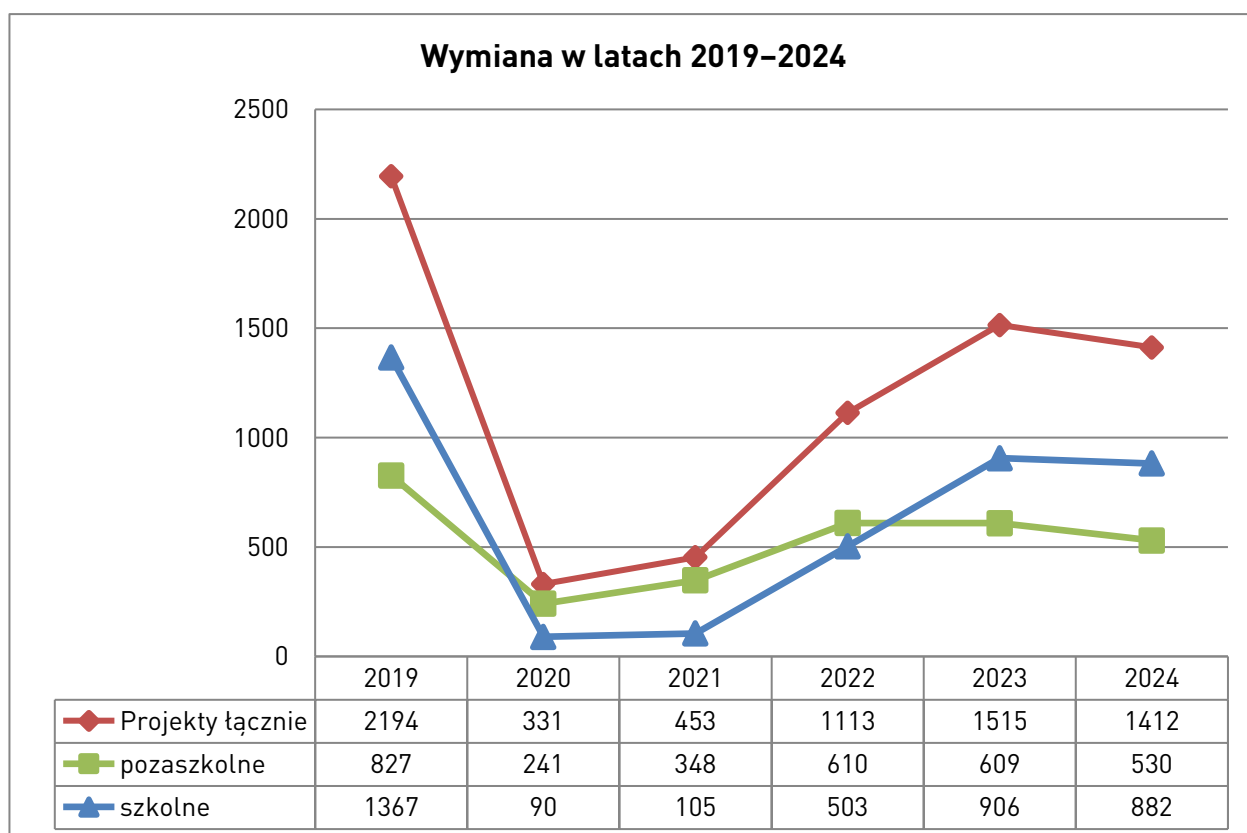
Obserwowany od 2017 roku spadek liczby projektów był konsekwencją reformy oświaty w Polsce, która miała miejsce w latach 2016–2019 i polegała na wygaszeniu gimnazjów. Gimnazja obejmowały uczniów klas 7–9 i stanowiły ponad 30% wszystkich szkół polskich zaangażowanych w projekty wymiany. Klasy 7–8 (1. i 2. klasa gimnazjum) zostały przyłączone do szkół podstawowych, klasę 9. zaś (3. klasa gimnazjum) włączono do szkół średnich.

Pandemia koronawirusa przyniosła w 2020 roku całkowite załamanie w międzynarodowej wymianie młodzieży. Głównie w czasie wakacji oraz zdalnie udało się przeprowadzić tylko 331 wymian, co stanowiło zaledwie 15% liczby projektów zrealizowanych w 2019 roku.

W 2021 roku – drugim roku pandemii COVID-19, liczba projektów wzrosła do 453, czyli o około jedną trzecią w porównaniu z rokiem poprzednim. Mimo tego wzrostu poziom aktywności pozostawał niski i odpowiadał jedynie około 20% liczby projektów zrealizowanych rok wcześniej.

Rok 2022 przyniósł wyraźne ożywienie wymiany młodzieży. Liczba dofinansowanych projektów wzrosła do 1113, co odpowiadało już około 50% poziomowi z 2019 roku. Tendencja wzrostowa utrzymała się także w 2023 roku, kiedy liczba projektów zwiększyła się o kolejne 36% i osiągnęła 1515, czyli niemal 70% liczby projektów dofinansowanych przed pandemią.

W 2024 roku dofinansowano 1412 projektów wymiany młodzieży, co oznaczało spadek w porównaniu z rokiem 2023 przy jednoczesnym utrzymaniu relatywnie wysokiego poziomu aktywności. Liczba projektów odpowiadała około 64% poziomowi z 2019 roku. Zmiana ta nie przerywa długookresowego trendu odbudowy wymiany po pandemii, lecz wskazuje na stabilizację liczby realizowanych projektów w warunkach zmienionych uwarunkowań budżetowych i organizacyjnych.

2. Uczestnicy w liczbach

a. Uczestnicy projektów w 2024 roku

W 2024 roku w projektach dofinansowanych przez PNWM wzięło udział łącznie 56 816 uczestników. W porównaniu z rokiem 2023 oznacza to niewielki spadek liczby uczestników, pozostający w bezpośrednim związku ze zmniejszeniem liczby dofinansowanych projektów.

Podobnie jak w latach wcześniejszych, w projektach nieznacznie przeważali uczestnicy z Polski, których było 27 636, wobec 26 911 uczestników z Niemiec. Różnica ta była niewielka i nie naruszała określonych w Wytocznych wspierania PNWM zasad zrównoważonego udziału młodzieży z obu krajów w wymianie. Udział uczestników z krajów trzecich wyniósł 2269 osób, co stanowiło około 4% ogółu uczestników.

W 2024 roku w projektach wymiany szkolnej wzięło udział 35 071 osób, czyli około 62% wszystkich uczestników, natomiast w projektach wymiany pozaszkolnej uczestniczyło 21 745 osób (około 38%). Struktura ta potwierdza utrzymującą się dominującą rolę wymiany szkolnej w działalności PNWM, przy jednoczesnym istotnym udziale projektów pozaszkolnych.

Liczba uczestników z krajów trzecich – 2269 osób – ponownie odpowiadała typowemu udziałowi tej grupy w polsko-niemieckich spotkaniach młodzieży i w 2024 roku była jedynie nieco niższa niż w 2023 roku. W 2022 roku PNWM, w bezpośredniej reakcji na rozpoczęcie przez Rosję pełnoskalowej wojny przeciwko Ukrainie, uruchomiła specjalne programy wsparcia dla partnerów z Ukrainy, co doprowadziło do wyraźnego wzrostu udziału uczestników z państw trzecich.

Uczestnicy projektów wymiany w 2024 roku				
	z Polski	z Niemiec	z innego kraju	łącznie
wymiana pozaszkolna	10 283	9781	1681	21 745
wymiana szkolna	17 353	17 130	588	35 071
łącznie	27 636	26 911	2269	56 816

b. Uczestnicy wymiany młodzieży w latach 2019–2024

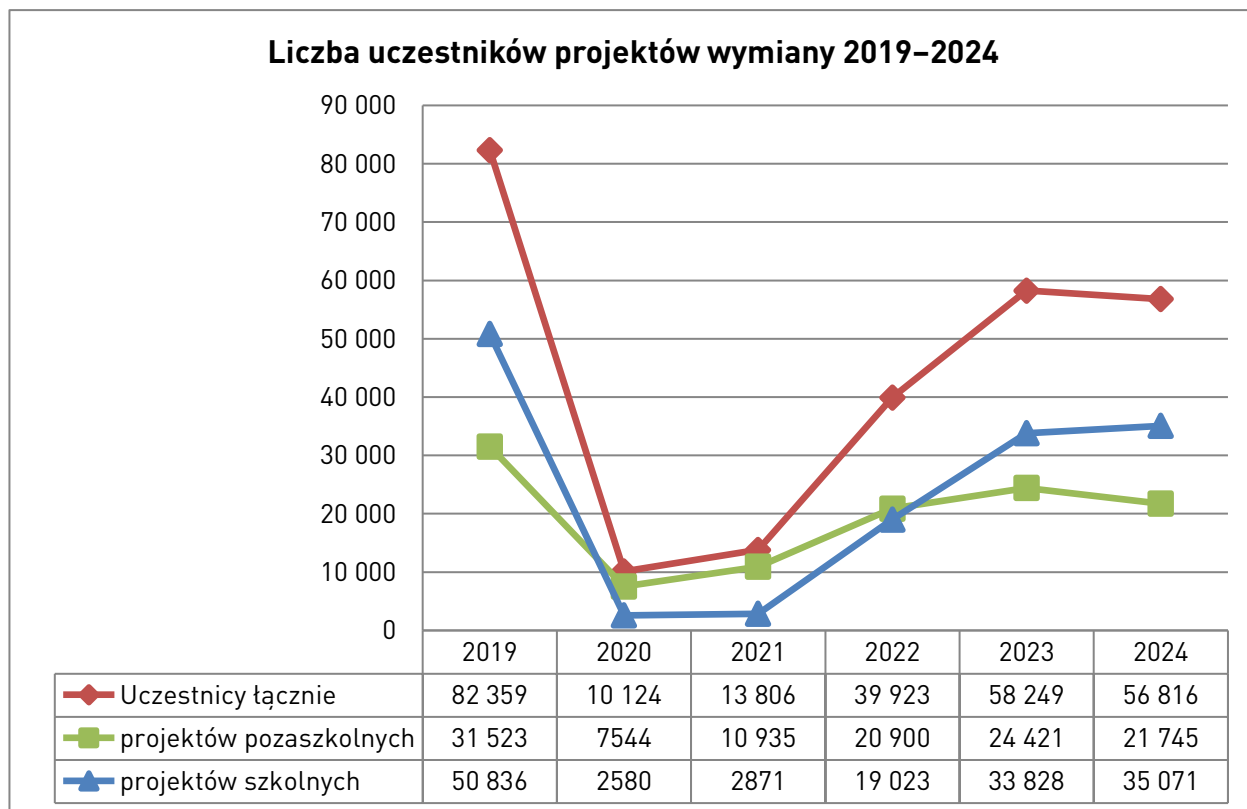
W długookresowej perspektywie widoczne są zmiany w relacjach pomiędzy wymianą szkolną a pozaszkolną. Do 2005 roku liczba projektów oraz uczestników wymiany pozaszkolnej przeważała nad wymianą szkolną średnio o około 10 punktów procentowych. Od 2006 roku tendencja ta uległa odwróceniu i wymiana szkolna zyskała trwałą przewagę zarówno pod względem liczby projektów, jak i liczby uczestników. Odstępstwo od tej reguły wystąpiło w okresie pandemii COVID-19 oraz częściowych ograniczeń mobilności w latach 2020–2021, kiedy to w wymianie pozaszkolnej realizowano więcej projektów i uczestniczyło w nich więcej osób niż w wymianie szkolnej.

Pandemia koronawirusa doprowadziła w 2020 roku do gwałtownego spadku liczby uczestników wymiany młodzieży – z 82 359 w 2019 roku do 10 124 osób. W 2021 roku nastąpił umiarkowany wzrost liczby uczestników do 13 806, jednak poziom ten pozostawał nadal bardzo niski w porównaniu z okresem sprzed pandemii.

Wyrażna odbudowa wymiany młodzieży nastąpiła w 2022 roku, kiedy w projektach wzięło udział 39 923 uczestników. Tendencja wzrostowa utrzymała się w 2023 roku, w którym liczba uczestników wzrosła do 58 249, co odpowiadało już ponad 70% poziomowi z 2019 roku. W tym okresie ponownie

zaznaczyła się dominująca rola wymiany szkolnej – w 2023 roku w projektach szkolnych uczestniczyło o 9407 osób więcej niż w projektach pozaszkolnych.

W 2024 roku w projektach wymiany młodzieży uczestniczyło łącznie 56 816 osób. Spadek liczby uczestników w porównaniu z rokiem 2023 był proporcjonalny do zmniejszenia liczby dofinansowanych projektów. Średnio na jeden projekt przypadało około 40 uczestników.

c. Uczestnicy z Polski i Niemiec w latach 2019–2024

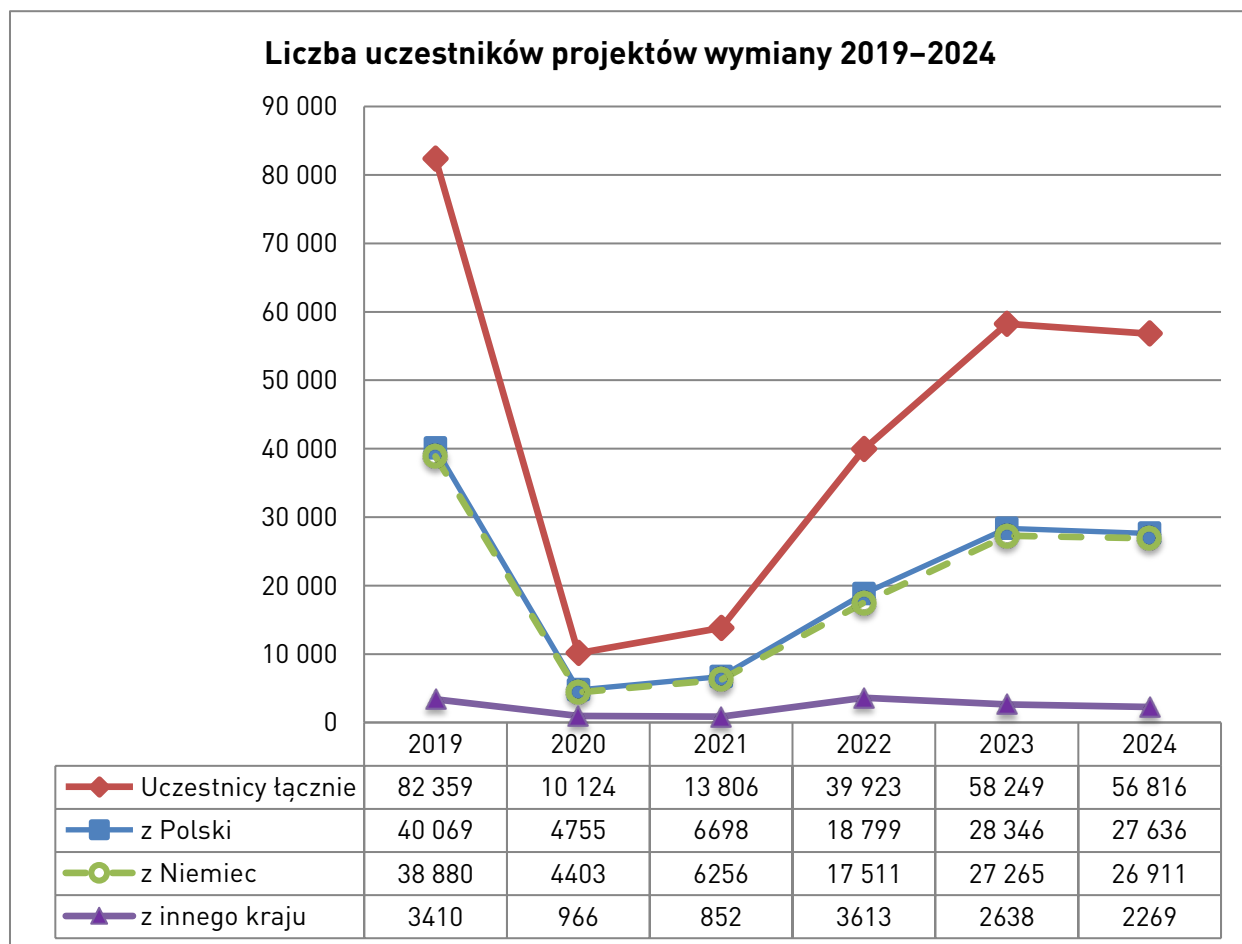
Chociaż PNWM nie narzuca organizatorom projektów wymogu, aby liczba uczestników z Polski i Niemiec była w każdym projekcie identyczna – Wytyczne wspierania odnoszą się jedynie do zasady zrównoważonego udziału młodzieży z obu krajów – w ujęciu długookresowym łączna liczba uczestników z Polski i Niemiec pozostaje na zbliżonym poziomie.

W latach pandemii 2020–2021 uległa ona znacznemu zmniejszeniu, jednak spadek ten miał charakter symetryczny i dotyczył w podobnym stopniu młodzieży z Polski i Niemiec. Wraz z ożywieniem wymiany po pandemii od 2022 roku liczby uczestników z obu krajów rosły w zbliżonym tempie, co potwierdza utrzymujące się zainteresowanie udziałem w projektach po obu stronach granicy.

W 2023 roku liczba uczestników z Polski wyniosła 28 346, wobec 27 265 uczestników z Niemiec, co oznaczało różnicę 1081 osób, czyli niespełna 4% ogółu uczestników z obu krajów. W 2024 roku relacja ta pozostała podobna: w projektach wzięło udział 27 636 osób z Polski oraz 26 911 osób

z Niemiec. Różnica wynosząca 725 osób była jeszcze mniejsza niż w roku poprzednim i potwierdziła utrzymanie zrównoważonej struktury uczestnictwa.

Uczestnicy z krajów trzecich stanowili w 2024 roku około 4% ogółu uczestników wymiany. Ich udział był proporcjonalny do liczby realizowanych projektów trójstronnych, których w 2024 roku dofinansowano 157. Wskazuje to na stabilny, uzupełniający charakter projektów z udziałem partnerów z krajów trzecich w strukturze wymiany młodzieży, wspieranej przez PNWM.

3. Projekty wymiany w Polsce w 2024 roku

W 2024 roku na terenie Polski odbyło się 714 stacjonarnych projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży. Ich rozkład terytorialny według województwa przedstawia poniższa grafika.

Podobnie jak w latach ubiegłych, pod względem bezwzględnej liczby projektów dominowały województwa położone w zachodniej części kraju, w szczególności regiony przygraniczne. Najwięcej spotkań dzieci i młodzieży zrealizowano w województwie dolnośląskim – 162 projekty, co stanowiło 22,7% wszystkich projektów odbywających się w Polsce. Na drugim miejscu znalazło się województwo zachodniopomorskie z 89 projektami (12,5%). Łącznie w tych dwóch województwach zrealizowano ponad jedną trzecią wszystkich projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży w Polsce w 2024 roku.

Największa liczba projektów przypadła na województwo dolnośląskie, co wiąże się bezpośrednio z obecnością na jego terenie wyspecjalizowanych placówek realizujących międzynarodowe spotkania młodzieży. W Krzyżowej działa Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży, w którym w 2024 roku odbyło się 65 projektów wymiany, natomiast w Morawie funkcjonuje Dom Spotkań Fundacji św. Jadwigi, gdzie zrealizowano 15 projektów. Łącznie 80 projektów przeprowadzonych w tych dwóch ośrodkach stanowiło około połowy wszystkich projektów zrealizowanych w województwie dolnośląskim.

Na trzecie miejsce wysunęło się województwo pomorskie, w którym odbyło się 68 projektów (9,5%). Region ten wyprzedził województwo małopolskie z 66 projektami (9,2%) oraz województwo wielkopolskie, gdzie zrealizowano 58 projektów (8,1%). Stosunkowo wysoki udział tych województw w wymianie potwierdza, że intensywna współpraca polsko-niemiecka realizowana jest nie tylko w regionach bezpośrednio sąsiadujących z Niemcami, lecz także w dużych ośrodkach miejskich i regionach o rozwiniętej infrastrukturze edukacyjnej i organizacyjnej.

Najniższy udział w ogólnej liczbie projektów odnotowano w województwach świętokrzyskim i podlaskim, w których zrealizowano po trzy projekty, co odpowiada 0,4% wszystkich projektów w każdym z tych regionów. Łącznie województwa te nie przekroczyły jednego procenta udziału w ogólnej liczbie projektów realizowanych w Polsce w 2024 roku. Dane te wskazują na utrzymujące

Najwyższe wartości wskaźnika liczby projektów na 100 000 młodych ludzi odnotowano w województwach zachodnich i przygranicznych. Liderem pozostaje województwo dolnośląskie, w którym na 100 000 osób w wieku 10–24 lata przypadało 39,6 projektu. Wysoka wartość tego wskaźnika nie odzwierciedla jednak wyjątkowo skali zaangażowania lokalnej młodzieży, lecz w dużej mierze wynika z ponadregionalnej roli województwa dolnośląskiego jako miejsca realizacji projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży, w szczególności ze względu na funkcjonowanie międzynarodowych domów spotkań w Krzyżowej i Morawie.

Wysoki współczynnik, przy jednocześnie umiarkowanej liczbie projektów bezwzględnych, odnotowano w województwie lubuskim. Region ten zrealizował 52 projekty, co plasuje go w środku stawki pod względem liczby projektów, jednak relatywnie niewielka liczba młodych mieszkańców powoduje, że intensywność wymiany należy do najwyższych w skali kraju. Przykład ten pokazuje, że analiza oparta wyłącznie na liczbach bezwzględnych nie oddaje w pełni faktycznego zaangażowania regionu w polsko-niemiecką wymianę młodzieży.

Także województwo opolskie, mimo niewielkiej liczby projektów (20), osiągnęło wyraźnie wyższy wskaźnik niż wiele demograficznie większych regionów, co wskazuje na skoncentrowaną i stabilną aktywność organizatorów działających na jego terenie.

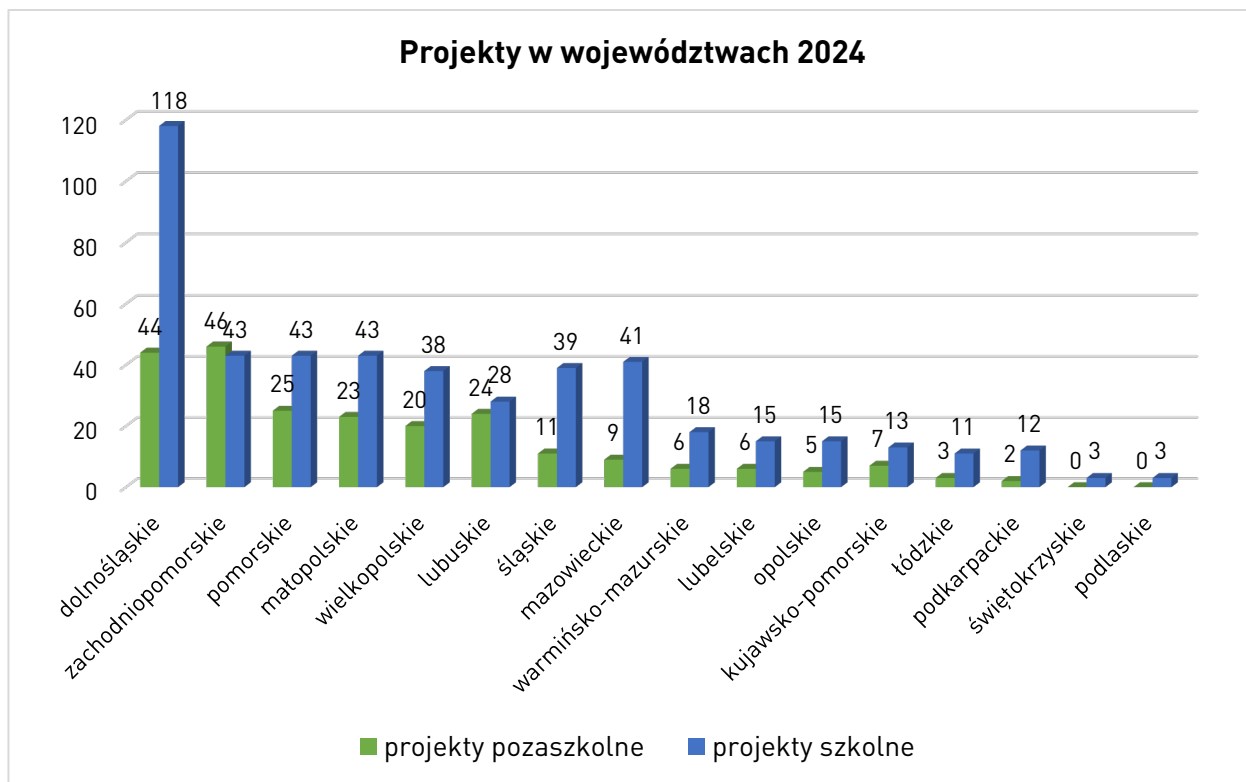
Odmienny obraz wyłania się również w przypadku województw o dużym potencjale ludnościowym. Województwa mazowieckie, śląskie i wielkopolskie należą do regionów o stosunkowo wysokiej liczbie projektów bezwzględnych, jednak w przeliczeniu na 100 000 młodych ludzi ich wskaźniki pozostają wyraźnie niższe i kształtują się poniżej średniej krajowej, która w 2024 roku wyniosła 12,8 projektu. Szczególnie widoczne jest to w województwie mazowieckim, gdzie mimo realizacji 50 projektów wskaźnik wyniósł jedynie 5,8, co odzwierciedla dużą liczbę młodych mieszkańców regionu i duże rozproszenie aktywności projektowej.

Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w województwach podlaskim i świętokrzyskim, gdzie na 100 000 młodych ludzi przypadało po 1,7 projektu. W regionach tych zarówno liczba bezwzględna projektów, jak i ich intensywność w przeliczeniu na liczbę młodzieży pozostają bardzo niskie, co potwierdza utrzymujące się regionalne dysproporcje w dostępie do polsko-niemieckiej wymiany młodzieży.

Rozłożenie projektów wymiany szkolnej i pozaszkolnej w Polsce

Analiza struktury projektów zrealizowanych w Polsce w 2024 roku pokazuje, że projekty szkolne przeważają liczebnie nad projektami pozaszkolnymi. Spośród 714 projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży 483 miały charakter szkolny, natomiast 231 projektów zrealizowano w formule pozaszkolnej. Przewaga projektów szkolnych – z wyjątkiem województwa zachodniopomorskiego – widoczna jest we wszystkich pozostałych województwach, choć jej skala różni się w zależności od regionu.

Największe dysproporcje pomiędzy liczbą projektów szkolnych i pozaszkolnych występują w województwach o dużych aglomeracjach miejskich, gdzie koncentruje się znaczna liczba szkół aktywnie zaangażowanych we współpracę polsko-niemiecką. Dotyczy to w szczególności województw: dolnośląskiego, małopolskiego, pomorskiego, wielkopolskiego, śląskiego oraz mazowieckiego, z ośrodkami miejskimi takimi jak Wrocław, Kraków, Gdańsk, Poznań, Katowice i Warszawa. W regionach tych projekty szkolne stanowią zdecydowaną większość wszystkich realizowanych przedsięwzięć wymiany młodzieży.

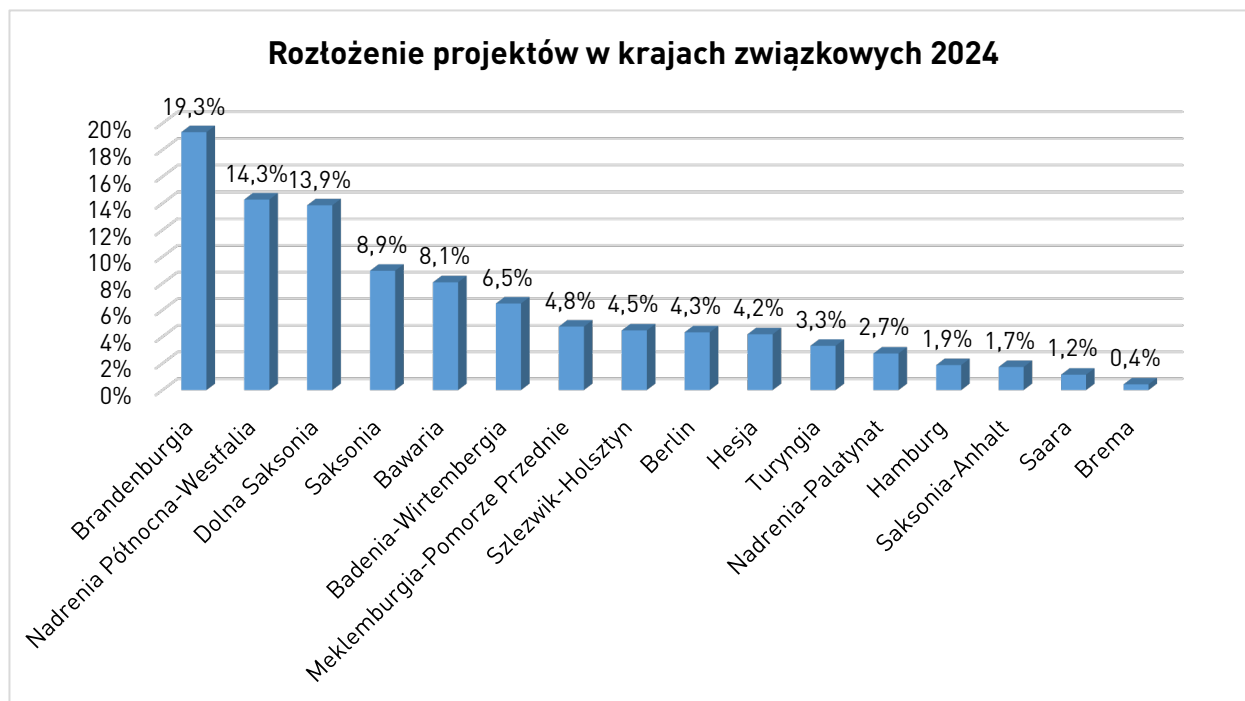
Jednocześnie dane wskazują, że projekty pozaszkolne odgrywają istotną rolę przede wszystkim w województwach przygranicznych, w których ich udział jest relatywnie wysoki w porównaniu z innymi regionami kraju. Szczególnie widoczne jest to w województwach zachodniopomorskim i lubuskim, gdzie liczba projektów pozaszkolnych i szkolnych jest zbliżona. Taki rozkład wynika z większej aktywności organizacji pozaszkolnych działających w tych regionach, długoletniej współpracy z niemieckimi partnerami oraz dostępności funduszy europejskich przeznaczonych na wspieranie współpracy transgranicznej.

Pomimo zapewnienia równego dostępu do środków PNWM oraz podejmowanych działań na rzecz możliwie równomiernego rozłożenia współpracy partnerskiej na terenie całej Polski, szkoły i organizacje z zachodnich regionów kraju znajdują się w korzystniejszej sytuacji wyjściowej. Wynika to przede wszystkim z krótszych odległości, częstszych kontaktów transgranicznych oraz dłuższej tradycji współpracy polsko-niemieckiej w tych regionach.

Istotny wpływ na strukturę i skalę realizowanych projektów ma również struktura demograficzna regionów, w tym liczba młodzieży, a co za tym idzie – liczba szkół i organizacji młodzieżowych. Województwa o większej populacji oraz większym zagęszczeniu instytucji edukacyjnych wykazują wyższy udział w projektach wymiany młodzieży, zwłaszcza w obszarze projektów szkolnych. Jednocześnie nawet w dużych miastach występują obszary, w których żadna ze szkół nie uczestniczy w międzynarodowej wymianie młodzieży. Pokazuje to, że o udziale w projektach decydują nie tylko położenie geograficzne i potencjał demograficzny, lecz także inne czynniki, takie jak dostępność informacji, zaangażowanie lokalnych środowisk, zainteresowanie i doświadczenie organizatorów oraz infrastruktura wspierająca współpracę międzynarodową.

4. Projekty w Niemczech w 2024 roku

W 2024 roku na terenie Niemiec zrealizowano łącznie 693 projekty polsko-niemieckiej wymiany młodzieży, w których partner niemiecki występował w roli gospodarza. Rozkład projektów według krajów związkowych przedstawia poniższa grafika.

Podobnie jak w latach poprzednich, największą liczbę projektów zrealizowano w krajach związkowych położonych we wschodniej i północnej części Niemiec. Na pierwszym miejscu znalazła się Brandenburgia, na terenie której odbyły się 134 projekty wymiany, co stanowiło 19,3% wszystkich projektów odbywających się w Niemczech. Kolejne miejsca zajęły Nadrenia Północna-Westfalia z 99 projektami (14,3%) oraz Dolna Saksonia, gdzie odbyło się 96 projektów (13,9%). Wysoką pozycję utrzymała również Saksonia z 62 projektami (8,9%), a także Bawaria (56 projektów; 8,1%) i Badenia-Wirtembergia (45 projektów; 6,5%).

Łącznie w sześciu wymienionych krajach związkowych zrealizowano ponad dwie trzecie wszystkich projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży odbywających się w Niemczech w 2024 roku.

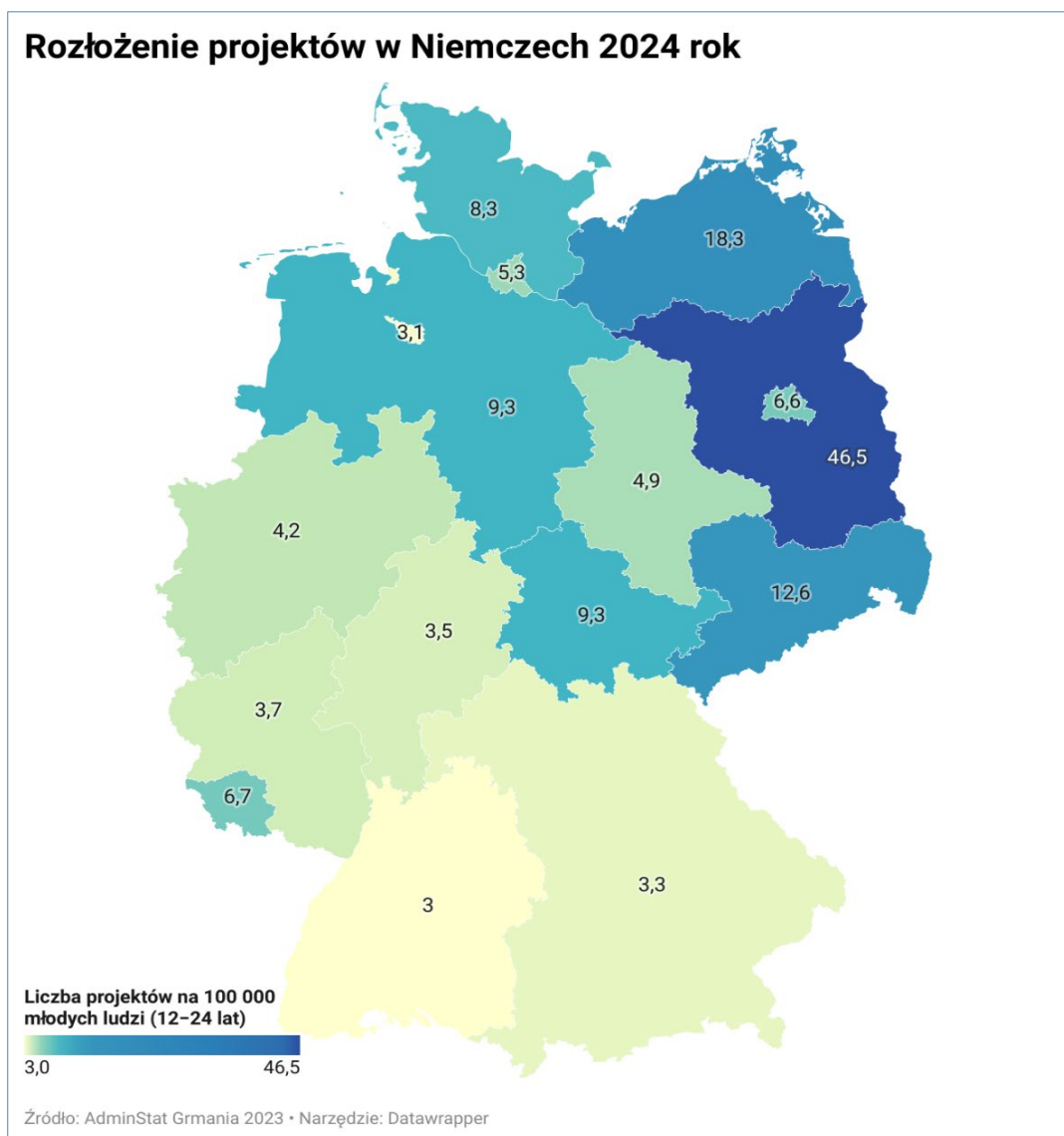
Najniższy udział w ogólnej liczbie projektów odnotowano w Bremie (3 projekty; 0,4%), Kraju Saary (8 projektów; 1,2%), Saksonii-Anhalt (12 projektów; 1,7%) oraz Hamburgu (13 projektów; 1,9%).

Analiza współczynnika liczby projektów na 100 000 młodych ludzi (12–24 lata) w Niemczech

Podobnie jak w części poświęconej Polsce, analiza rozłożenia projektów w Niemczech została uzupełniona o wskaźnik liczby projektów na 100 000 młodych ludzi w wieku 12–24 lata, który pozwala ocenić intensywność wymiany z uwzględnieniem zróżnicowania demograficznego krajów związkowych. Należy przy tym zaznaczyć, że dostępność danych statystycznych różni się w obu krajach. W przypadku Polski możliwe było wyodrębnienie grupy wiekowej młodzieży w wieku 10–24 lata, natomiast w przypadku Niemiec dane statystyczne odnoszą się do grupy wiekowej 12–24 lata.

Z tego względu uzyskanych wskaźników nie należy porównywać bezpośrednio pomiędzy oboma krajami ani odnosić ich wprost do średnich krajowych w ujęciu transgranicznym.

Pomimo tych ograniczeń metodologicznych analiza wskaźników pozwala jednak uchwycić czytelne i porównywalne tendencje zróżnicowania regionalnego w obrębie każdego z krajów oraz wskazać obszary o wyższej i niższej intensywności polsko-niemieckiej wymiany młodzieży.

Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Brandenburgii, gdzie na 100 000 młodych ludzi przypadało 46,5 projektu. Jednocześnie Brandenburgia jest krajem związkowym o największej liczbie bezwzględnej projektów (134 projekty). Zbieżność wysokiej liczby projektów i najwyższego wskaźnika potwierdza szczególną rolę tego regionu w polsko-niemieckiej wymianie młodzieży.

Wysoka intensywność polsko-niemieckiej wymiany młodzieży w Brandenburgii wiąże się z obecnością licznych podmiotów aktywnie zaangażowanych we współpracę transgraniczną. Są to zarówno placówki kształceniowe, jak i domy spotkań młodzieży, w których regularnie odbywają się projekty polsko-niemieckie. Należą do nich m.in. Zamek w Trebnitz, centrum edukacyjne HochDrei w Poczdamie, ośrodek w Blossin oraz Międzynarodowy Dom Spotkań im. Kurta Löwensteina w Werneuchen. Placówki te realizują projekty z udziałem grup młodzieżowych z obszaru

przygranicznego, jak i innych regionów Polski, co wpływa na wysoką liczbę projektów realizowanych w Brandenburgii.

Relatywnie wysokie wartości wskaźnika, przy znacznie niższej liczbie projektów bezwzględnych, odnotowano w Meklemburgii-Pomorzu Przednim (18,3) oraz w Saksonii (12,6). W przypadku Meklemburgii-Pomorza Przedniego jedynie 33 zrealizowane projekty przekładają się na wysoką intensywność wymiany, co wynika z niewielkiej liczby młodych mieszkańców tego kraju związkowego. Podobnie w Saksonii relatywnie wysoki wskaźnik wskazuje na dużą aktywność wymiany młodzieży w przeliczeniu na liczbę młodych ludzi, mimo że pod względem liczby bezwzględnej region ten nie znajduje się w ścisłej czołówce.

Do grupy krajów związkowych o umiarkowanej intensywności wymiany należą Dolna Saksonia i Turyngia, w których wskaźnik wyniósł po 9,3 projektu na 100 000 młodych ludzi. W Dolnej Saksonii wysoki udział w liczbie projektów bezwzględnych (96 projektów) łączy się ze stosunkowo dużym potencjałem demograficznym, co powoduje, że intensywność wymiany pozostaje na poziomie zbliżonym do średniej. Z kolei w Turyngii umiarkowana liczba projektów (23) przy niewielkiej populacji młodzieży skutkuje relatywnie wyższym wskaźnikiem.

Odmienny obraz wyłania się w krajach związkowych o dużym potencjale ludnościowym. Nadrenia Północna-Westfalia, Bawaria, Badenia-Wirtembergia oraz Hesja, mimo wysokiej lub umiarkowanej liczby projektów bezwzględnych, osiągają wskaźniki wyraźnie niższe od średniej krajowej, która w 2024 roku wyniosła 6,5 projektu na 100 000 młodych ludzi. Przykładowo w Nadrenii Północnej-Westfalii zrealizowano 99 projektów, jednak wskaźnik wyniósł jedynie 4,2, co wynika z bardzo dużej liczby młodych mieszkańców regionu i rozproszenie aktywności projektowej.

Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Badenii-Wirtembergii (3,0), Bremie (3,1) oraz Bawarii (3,3). W krajach tych, mimo istnienia potencjału organizacyjnego i licznych instytucji edukacyjnych, intensywność polsko-niemieckiej wymiany młodzieży w przeliczeniu na liczbę młodych ludzi pozostaje relatywnie niska.

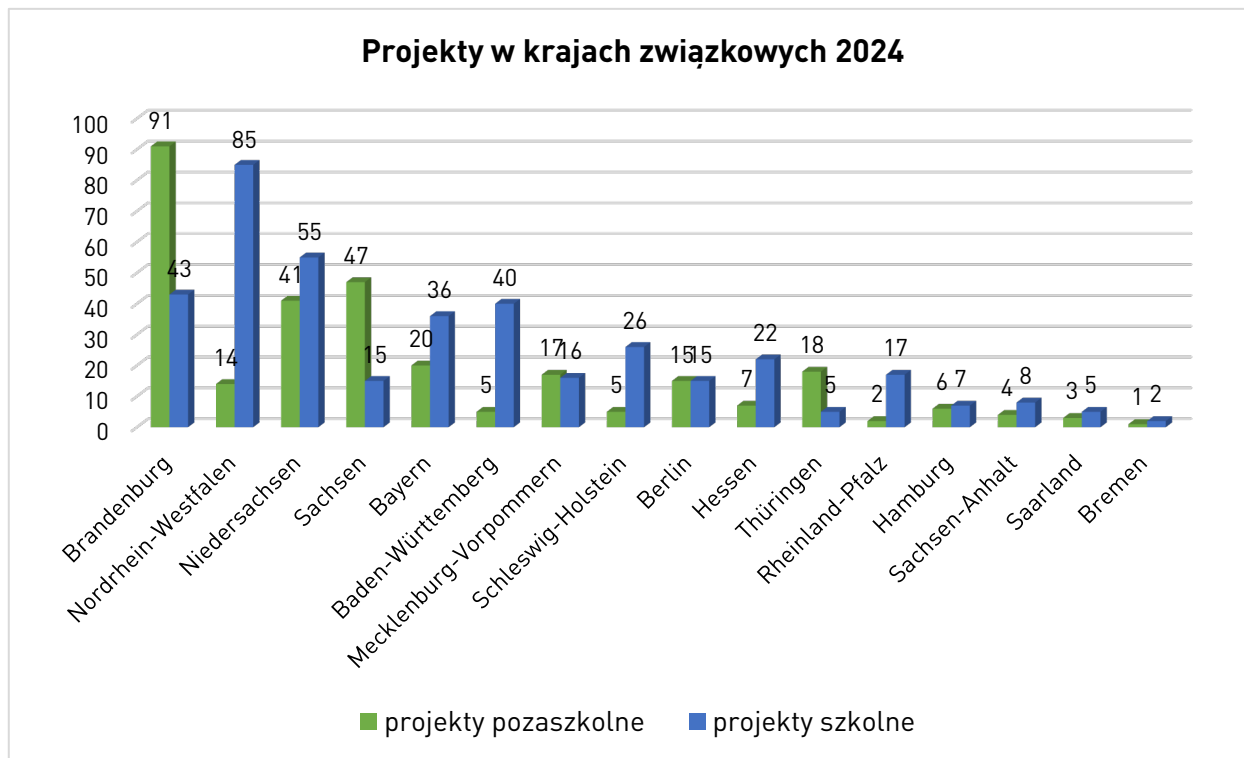
Zestawienie wskaźników liczby projektów na 100 000 młodych ludzi w Polsce i w Niemczech pokazuje podobny układ przestrzenny intensywności polsko-niemieckiej wymiany młodzieży po obu stronach granicy. Najwyższe wartości wskaźnika koncentrują się w regionach przygranicznych oraz w ich bezpośrednim zapleczu, natomiast w regionach o dużym potencjale demograficznym intensywność wymiany w przeliczeniu na liczbę młodych ludzi pozostaje wyraźnie niższa. Należy przy tym pamiętać, że są to dane statystyczne, które opisują ogólne tendencje regionalne i nie oddają w pełni złożoności faktycznych relacji partnerskich.

Praktyka pokazuje, że polsko-niemiecka wymiana młodzieży realizowana jest także pomiędzy regionami znacznie od siebie oddalonymi geograficznie, czego nie oddają w pełni wskaźniki regionalne. Współpraca pomiędzy województwem podkarpackim a Krajem Saary, należącymi do najbardziej oddalonych od siebie regionów w Polsce i w Niemczech, stanowi przykład partnerstwa, które mimo dużej odległości są prowadzone z powodzeniem i zasługują na szczególne uznanie.

Rozłożenie projektów wymiany szkolnej i pozaszkolnej

Analiza struktury projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży zrealizowanych w Niemczech w 2024 roku pokazuje wyraźne zróżnicowanie regionalne pomiędzy projektami szkolnymi i pozaszkolnymi. Spośród 693 projektów, w których partner niemiecki występował w roli gospodarza, 397 miało charakter szkolny, natomiast 296 zrealizowano w formule pozaszkolnej. W porównaniu z sytuacją w Polsce udział projektów pozaszkolnych w Niemczech jest wyraźnie wyższy, a struktura projektów mniej jednolita w skali kraju.

Wyraźna przewaga projektów pozaszkolnych występuje przede wszystkim w krajach związkowych położonych we wschodniej części Niemiec. Dotyczy to w szczególności Brandenburgii, gdzie zrealizowano 91 projektów pozaszkolnych wobec 43 projektów szkolnych, a także Saksonii (47 projektów pozaszkolnych i 15 szkolnych) oraz Turyngii (18 wobec 5). Taki układ wskazuje na silną rolę organizacji pozaszkolnych oraz wyspecjalizowanych placówek edukacyjnych i domów spotkań młodzieży, które od lat stanowią istotne zaplecze realizacji polsko-niemieckiej wymiany młodzieży, zwłaszcza w regionach przygranicznych.

Bardziej zrównoważoną strukturę projektów obserwuje się w Meklemburgii-Pomorzu Przednim oraz w Berlinie, gdzie liczba projektów szkolnych i pozaszkolnych jest zbliżona. Świadczy to o równoległym zaangażowaniu szkół i organizacji pozaszkolnych w realizację projektów wymiany młodzieży.

Odmierna sytuacja występuje w zachodnich krajach związkowych, gdzie projekty szkolne wyraźnie przeważają nad pozaszkolnymi. Dotyczy to przede wszystkim Nadrenii Północnej-Westfalii, w której na 99 projektów aż 85 miało charakter szkolny, a także Badenii-Wirtembergii, Dolnej Saksonii, Bawarii oraz Hesji. Wysoki udział projektów szkolnych w tych landach wiąże się z dużym potencjałem demograficznym, w tym znaczną liczbą młodzieży oraz gęstą siecią szkół i placówek edukacyjnych, które stanowią główną bazę realizacji projektów wymiany. Dane te potwierdzają utrzymującą się wysoką aktywność szkół w zachodnich landach Niemiec oraz ich silne zaangażowanie we współpracę z partnerami z Polski.

Zestawienie danych pokazuje, że w Niemczech model realizacji polsko-niemieckiej wymiany młodzieży różni się regionalnie. W krajach związkowych wschodnich i przygranicznych większą rolę odgrywają projekty pozaszkolne, realizowane przez wyspecjalizowane instytucje i organizacje, natomiast w zachodnich landach dominującą formą pozostaje wymiana szkolna, osadzona w strukturach systemu edukacji.

5. Współpraca z innymi krajami

a. Projekty trójstronne

Prezentowane w tym rozdziale zestawienie projektów trójstronnych obejmuje wyłącznie projekty dofinansowane przez PNWM. W tabeli nie zostały uwzględnione projekty trójstronne z udziałem Francji, które odbywały się na terenie Niemiec lub Francji i – zgodnie z obowiązującym porozumieniem – otrzymały dofinansowanie wyłącznie od Niemiecko-Francuskiej Współpracy Młodzieży (OFAJ).

Najwięcej projektów trójstronnych realizowanych było z udziałem Ukrainy. W analizowanym roku PNWM dofinansowała 76 takich projektów, co stanowi blisko połowę wszystkich przedsięwzięć trójstronnych. W odpowiedzi na duże zainteresowanie szkół i organizacji młodzieżowych współpracą z ukraińskimi partnerami PNWM, przy udziale środków własnych i wsparciu Federalnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, uruchomiła specjalny program dotacyjny TRIYOU. Program ten zostanie omówiony w formie podsumowania liczbowego w kolejnym punkcie.

Na kolejnym miejscu znalazły się Czechy (28 projektów). Następnie współpracę trójstronną realizowano z Izraelem (9 projektów), a także z Francją, Włochami i Marokiem (po 5 projektów). Projekty trójstronne obejmowały ponadto współpracę z Litwą i Holandią (po 4 projekty), Gruzją, Słowacją i Węgrami (po 3 projekty) oraz z szeregiem innych krajów, w których zrealizowano pojedyncze przedsięwzięcia.

Łącznie PNWM dofinansowała 157 projektów trójstronnych. Zdecydowaną większość stanowiły projekty pozaszkolne – zrealizowano ich 120, podczas gdy w ramach wymiany szkolnej odbyło się 37 projektów. Dane te potwierdzają, że organizacje młodzieżowe znacznie częściej niż szkoły podejmują współpracę trójstronną z partnerami z innych krajów.

kraj	liczba projektów	projekty pozaszkolne	projekty szkolne
Ukraina	76	59	17
Czechy	28	20	8
Izrael	9	8	1
Francja	5	4	1
Włochy	5	3	2
Maroko	5	3	2
Litwa	4	3	1
Holandia	4	3	1
Gruzja	3	3	0
Słowacja	3	0	3
Węgry	3	3	0
Dania	2	2	0
Grecja	2	1	1
Macedonia Północna	2	2	0
Brazylia	1	1	0
Kirgizja	1	1	0
Łotwa	1	1	0
Luksemburg	1	1	0
Rumunia	1	1	0
Hiszpania	1	1	0
USA	1	0	1
suma	158	120	38

b. TRIYOU – Program dotacyjny dla trójstronnych spotkań młodzieży z Ukrainą

Od 2014 roku PNWM wspiera z udziałem funduszy Ministerstwa Spraw Zagranicznych Niemiec trójstronne spotkania młodzieży oraz programy specjalistyczne z krajami Partnerstwa Wschodniego, koncentrując się głównie na Ukrainie. W ramach programu TRIYOU możliwe jest dofinansowanie uczestnikom z kraju trzeciego kosztów podróży wyższym ryczałtem, a także dofinansowanie projektów realizowanych w kraju trzecim.

W związku z rosyjską agresją zbrojną PNWM od 2022 roku nie dotuje projektów z udziałem partnerów z Rosji i Białorusi.

Projekty z Ukrainą 2019–2023						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
projekty	100	47	28	127	86	76
uczestnicy	4760	1538	1122	4749	3610	3349

W 2024 roku do PNWM wpłynęły łącznie 132 wnioski o dofinansowanie projektów trójstronnych z udziałem partnerów z krajów Partnerstwa Wschodniego. Niemal wszystkie dotyczyły spotkań młodzieży, programów dla animatorek i animatorów wymiany oraz małych projektów z udziałem Ukrainy. Jedynie pojedyncze wnioski odnosiły się do projektów realizowanych z Gruzją. Spośród nich dofinansowanie otrzymało 76 projektów z Ukrainą, z udziałem łącznie 3 349 osób, a także 3 projekty z Gruzją (łącznie 89 uczestników).

Jest to wyraźnie mniejsza liczba projektów niż w latach 2022 i 2023, kiedy PNWM – dzięki dodatkowym środkom Federalnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych – mogła dofinansować większą liczbę przedsięwzięć. W 2024 roku, po spadku liczby projektów spowodowanym pandemią, ponownie wzrosła liczba projektów polsko-niemieckich, co sprawiło, że środki PNWM zostały wyczerpane już na wczesnym etapie roku. Ponowne wprowadzenie listy oczekujących doprowadziło do licznych odmów dofinansowania projektów, które były już na etapie planowania.

Uczestnicy polsko-niemiecko-ukraińskich projektów w 2024 roku				
Projekty	uczestnicy z Niemiec	uczestnicy z Polski	uczestnicy z Ukrainy	uczestnicy łącznie
76	1092	1179	1078	3349

6. Programy o szczególnym znaczeniu

a. Zachować Pamięć

Program „Zachować Pamięć” jest jednym z programów dotacyjnych PNWM o szczególnym znaczeniu, skierowanym do szkół oraz organizacji pozaszkolnych. Jego celem jest wspieranie projektów, które podejmują trudną historię relacji polsko-niemieckich, ze szczególnym uwzględnieniem lat 1933–1945. Program umożliwia młodzieży wspólne odkrywanie i analizowanie przeszłości, zachęca do refleksji nad historią i wyciągania z niej wniosków, a także rozwija postawy

obywatelskie i wzmacnia poczucie odpowiedzialności za kształtowanie przyszłości. Integralnym elementem programu jest wizyta w miejscu pamięci związanym z terrorem hitlerowskim w Polsce lub w Niemczech.

Zainteresowanie tematyką narodowego socjalizmu, II wojny światowej, okupacji ziem polskich przez hitlerowskie Niemcy i Holocaustu utrzymuje się na wysokim poziomie wśród organizatorów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży. Co roku zgłaszanych jest ponad 60 projektów, z których około 40 kwalifikuje się do programu „Zachować Pamięć”. Poniższa tabela przedstawia statystyki dotyczące projektów realizowanych w latach 2019–2024.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Projekty zgłoszone	64	62	16	49	65	62
Projekty zakwalifikowane	47	45 (4)	15	48	44	34

Szczególnie istotnym elementem działań PNWM jest współpraca z Międzynarodowym Centrum Prześladowań Nazistowskich Arolsen Archives. W jej ramach opracowano wspólny projekt edukacyjny związany z kampanią #StolenMemory, który umożliwi młodzieży poznanie zarówno historycznego kontekstu narodowego socjalizmu, jak i indywidualnych losów osób prześladowanych oraz ich rodzin. Dzięki tym działaniom młodzież ma okazję nie tylko zgłębić wiedzę historyczną, lecz także zaangażować się w odkrywanie osobistych historii ofiar nazizmu. Efektem współpracy z Arolsen Archives było odnalezienie potomków ofiar oraz przekazanie im osobistych przedmiotów, odebranych przez hitlerowców ich przodkom.

b. Eksperyment wymiana

W ramach programu „Eksperyment Wymiana” od 2018 roku PNWM dofinansowuje wyłonione w drodze konkursu polsko-niemieckie lub trójstronne projekty młodzieży o tematyce STE(A)M (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics - nauki ścisłe, technologia, inżynieria, sztuka, matematyka). Uczestnicząca w spotkaniach młodzież wspólnie, kreatywnie zajmuje się interesującymi ją zagadnieniami z zakresu m.in. hydrologii, ekologii, czy innych nauk ścisłych. Podstawowym elementem wszystkich przedsięwzięć jest eksperymentowanie.

Zainteresowanie programem „Eksperyment Wymiana” utrzymuje się na stałym poziomie wśród organizatorów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży. Ze względu na ograniczenia budżetowe w 2024 roku zakwalifikowano tylko 14 projektów.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Projekty zgłoszone	b.d.	28	10	14	29	28
Projekty zakwalifikowane	25	21 (1)	7	12	23	14

c. Razem osiągniemy więcej. Teraz zawodowo!

Projekt „Razem osiągniemy więcej. Teraz zawodowo!” umożliwia młodzieży z obu krajów podejmowanie działań w międzynarodowym zespole, koncentrując się na przyszłości zawodowej. Najpierw młodzież uczestniczy w spotkaniach z rówieśnikami na temat zawodu i wyboru ścieżki zawodowej, a następnie – osoby szczególnie zainteresowane – odbywają praktyki zawodowe w kraju sąsiada. W ten sposób rozwijają kompetencje ważne zarówno w życiu zawodowym, jak i codziennym. Polsko-niemieckie spotkania młodzieży odbywają się w ramach współpracy szkół z placówkami kształceniowymi i innymi partnerami spoza sektora szkolnego.

Po okresie pandemii od roku 2022 corocznie organizowanych jest ok 20 projektów zawodowych. Trend ten utrzymał się w 2024 roku: z 26 zaplanowanych spotkań zawodowych odbyły się 22, po połowie w Niemczech i w Polsce.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Projekty	15	4	4	19	19	22

d. #2amongmillions – wymiana indywidualna

Aby dotrzeć z ofertą wymiany bezpośrednio do młodzieży, a także poprzez młodzież, która uczestniczyła w tego rodzaju projektach i mogłaby stać się ambasadorem współpracy polsko-niemieckiej, PNWM uruchomiła w 2020 roku modelowy program wspierania wymiany indywidualnej #2amongmillions.

Młodzi ludzie, którzy poznali się podczas wymiany dofinansowanych przez PNWM i chcą utrzymywać kontakt, mogą ubiegać się o dotację na pokrycie kosztów indywidualnych spotkań, pod warunkiem, że projekt wymiany, podczas którego się poznali, odbył się w ciągu ostatnich trzech lat.

Program #2amongmillions umożliwia wyjazd jednej lub dwóch osób do jednej rodziny goszczącej. W programie mogą uczestniczyć osoby od 15. roku życia. Przyznanie dotacji odbywa się bez zbędnych formalności i czasochłonnych procedur. Uczestnicy otrzymują kieszonkowe oraz zwrot kosztów podróży. W programie #2amongmillions można wziąć udział łącznie dwa razy: raz w roli gościa, a raz – gospodarza.

W latach 2020-2024 zrealizowano 80 takich wymian indywidualnych, w których wzięło udział 95 młodych osób (jako goście). Ponieważ program wystartował w czasie pandemii COVID-19, dopiero w 2023 roku zaobserwowano rosnące zainteresowanie wymianą indywidualną – w ramach 29 dofinansowanych projektów na spotkanie indywidualne w kraju sąsiada wyjechało 36 młodych osób. Tendencja wzrostowa utrzymała się także w roku 2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba projektów	8	5	8	29	30
w Polsce	6	2	4	18	19
w Niemczech	2	3	4	11	11

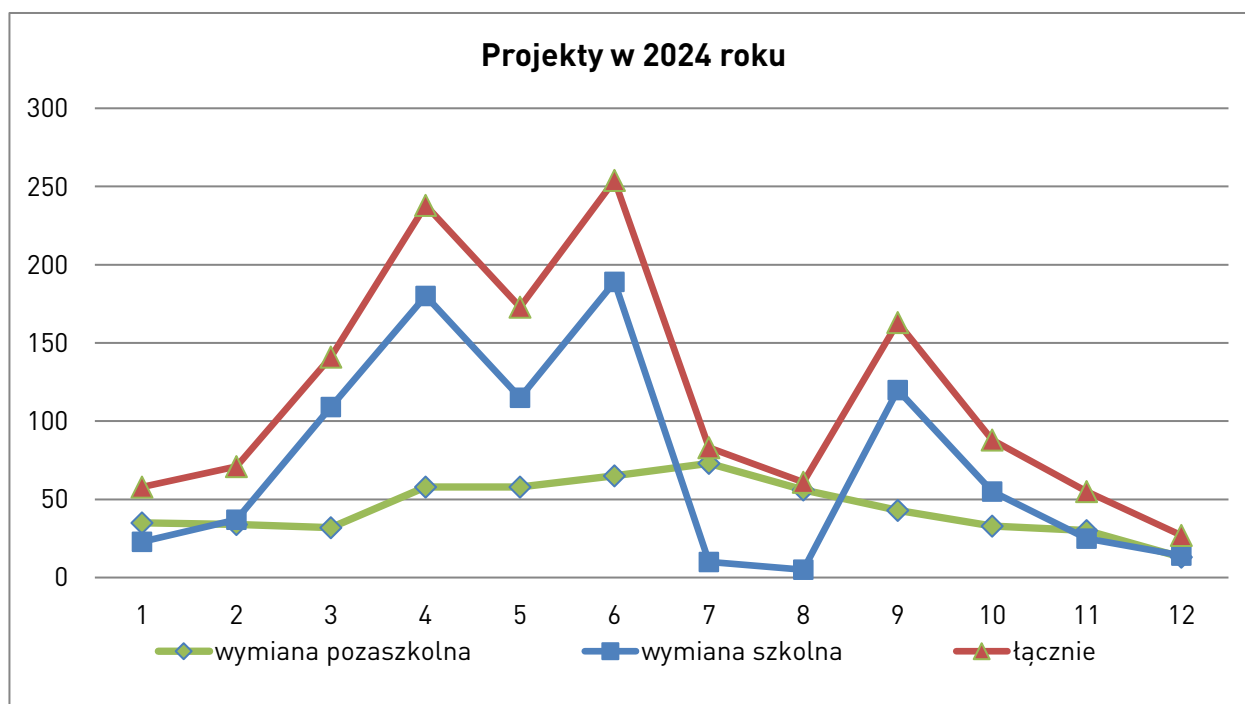
	2020	2021	2022	2023	2023
Liczba gości	11	5	8	36	35

7. Liczba projektów w ujęciu miesięcznym

Analiza liczby projektów realizowanych w 2024 roku w ujęciu miesięcznym pokazuje wyraźne zróżnicowanie intensywności wymiany w zależności od miesiąca oraz rodzaju projektu – wymiany szkolnej i pozaszkolnej. Kluczowym czynnikiem kształtującym ten rozkład jest kalendarz roku szkolnego, w szczególności okresy ferii i wakacji, które w istotny sposób wpływają na liczbę realizowanych projektów w ramach wymiany pozaszkolnej.

Projekty w 2024 roku	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
wymiana pozaszkolna	35	34	32	58	58	65	73	56	43	33	30	13
	7%	6%	6%	11%	11%	12%	14%	11%	8%	6%	6%	2%
wymiana szkolna	23	37	109	180	115	189	10	5	120	55	25	14
	3%	4%	12%	20%	13%	21%	1%	1%	14%	6%	3%	2%
łącznie	58	71	141	238	173	254	83	61	163	88	55	27

W obszarze wymiany pozaszkolnej najwyższą liczbę projektów odnotowano w miesiącach letnich. Szczyt aktywności przypadł na lipiec (73 projekty) oraz czerwiec (65 projektów). Łącznie w tym okresie odbyła się ponad jedna czwarta wszystkich projektów pozaszkolnych zrealizowanych w ciągu roku. Podwyższony poziom aktywności utrzymywał się również w kwietniu i maju (po 58 projektów), co można wiązać z feriami wiosennymi, dłuższymi weekendami majowymi oraz sprzyjającymi warunkami pogodowymi, a także w sierpniu (56 projektów). Najmniej projektów pozaszkolnych odbyło się w grudniu (13 projektów), a niska aktywność widoczna była również na początku roku, co wiąże się z przerwą świąteczną i ograniczoną dostępnością terminów organizacyjnych.

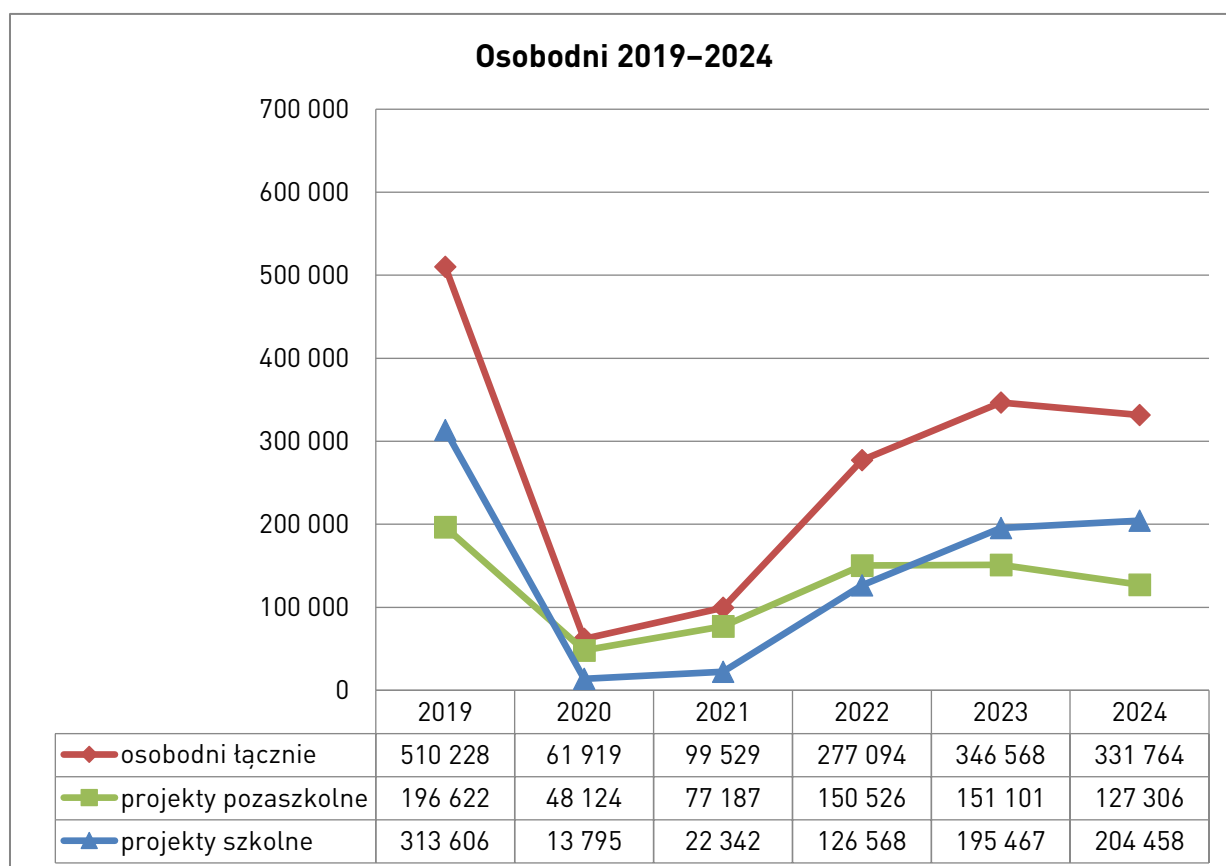
W przypadku wymiany szkolnej rozkład projektów w ciągu roku był bardziej nierównomierny i w jeszcze większym stopniu związany z organizacją roku szkolnego. Najwięcej projektów zrealizowano w czerwcu (189 projektów) oraz kwietniu (180 projektów), a także we wrześniu (120 projektów). Okresy wakacyjne – lipiec i sierpień – charakteryzowały się bardzo niską liczbą projektów szkolnych (odpowiednio 10 i 5 projektów), podobnie jak miesiące zimowe, co bezpośrednio wynika z przerw wakacyjnych i feryjnych.

Łącznie największą liczbę projektów – zarówno szkolnych, jak i pozaszkolnych – odnotowano w czerwcu (254 projekty) oraz kwietniu (238 projektów). Najniższy poziom aktywności przypadł na grudzień (27 projektów), co jest zjawiskiem typowym i obserwowanym również w latach wcześniejszych.

8. Liczba osobodni

Liczba osobodni jest iloczynem liczby uczestników oraz liczby dni przypisanych do danego projektu. Wskaźnik ten ma istotne znaczenie w działalności PNWM, ponieważ od niego bezpośrednio zależy wysokość dofinansowania projektów. Dotacje do kosztów programu, które stanowią największą część budżetu wspierania PNWM, obliczane są poprzez przemnożenie obowiązującej stawki dofinansowania przez liczbę osób i dni. Przyznana dotacja stanowi zatem wypadkową liczby osobodni oraz stawki ryczałtowej.

W poniższej tabeli została ujęta liczba osobodni projektów realizowanych w Polsce, Niemczech i w kraju trzecim, które w 2024 roku otrzymały dofinansowanie PNWM.

Łącznie w 2024 roku PNWM dofinansowała 331 764 osobodni w ramach projektów szkolnej i pozaszkolnej wymiany młodzieży. Oznacza to niewielki spadek w porównaniu z rokiem 2023 (-14 804 osobodni), który pozostaje w bezpośrednim związku z mniejszą liczbą dofinansowanych projektów, omówioną szczegółowo w rozdziale II.1. Jednocześnie poziom dofinansowanych osobodni w 2024 roku jest wyraźnie wyższy niż w latach bezpośrednio po pandemii i odpowiadał około 65% liczby osobodni dofinansowanych w 2019 roku.

W wymianie pozaszkolnej dofinansowano w 2024 roku 127 306 osobodni, co stanowiło około 38,4% całkowitej liczby osobodni. W porównaniu z rokiem 2023 oznacza to spadek o 15,7%. Z kolei wymiana szkolna obejmowała w 2024 roku 204 458 osobodni, czyli około 61,6% wszystkich dofinansowanych osobodni. Liczba osobodni w projektach szkolnych wzrosła w porównaniu z rokiem 2023 o 4,6%, osiągając najwyższy poziom od 2019 roku.

W ujęciu statystycznym oznacza to, że w 2024 roku każdego dnia średnio około 910 młodych osób uczestniczyło w projektach wspieranych przez PNWM w Polsce, w Niemczech lub w innych krajach.

9. Podmioty dofinansowane przez PNWM

Wiele organizacji wspierających międzynarodowe wymiany młodzieży postępuje się w swoich zestawieniach statystycznych liczbą partnerstw. Metoda ta jest często stosowana w wymianie szkolnej, gdzie określa się liczbę współpracujących ze sobą szkół z obu krajów. Liczba polsko-niemieckich partnerstw szkolnych w 2024 roku wyniosła ok. 900.

Ze względu na specyfikę systemu wspierania stosowanego przez PNWM wskaźnika tego jednak nie sposób jednoznacznie określić. PNWM nie wspiera bowiem partnerstw jako takich, lecz konkretne projekty. Jednocześnie nie wprowadza ograniczeń ani co do liczby partnerów zaangażowanych w projekt, ani co do ich profilu. W praktyce oznacza to, że szkoła może współpracować z jedną lub kilkoma szkołami, a także z organizacją młodzieżową z kraju sąsiada. Projekty mogą być ponadto realizowane w domach spotkań młodzieży, z udziałem młodych osób niezrzeszonych w żadnej organizacji.

Dodatkowo częstotliwość realizacji projektów jest zróżnicowana – niektóre podmioty organizują spotkania wymiany co dwa lata, inne natomiast realizują kilka projektów w ciągu jednego roku. Z tego względu PNWM prezentuje w swoich zestawieniach statystycznych liczbę faktycznie dofinansowanych projektów spotkań, a nie liczbę partnerstw pomiędzy szkołami czy organizacjami.

W poniższej tabeli ujęto wszystkie podmioty, które w 2024 roku współorganizowały i uczestniczyły w co najmniej jednym projekcie dofinansowanym przez PNWM.

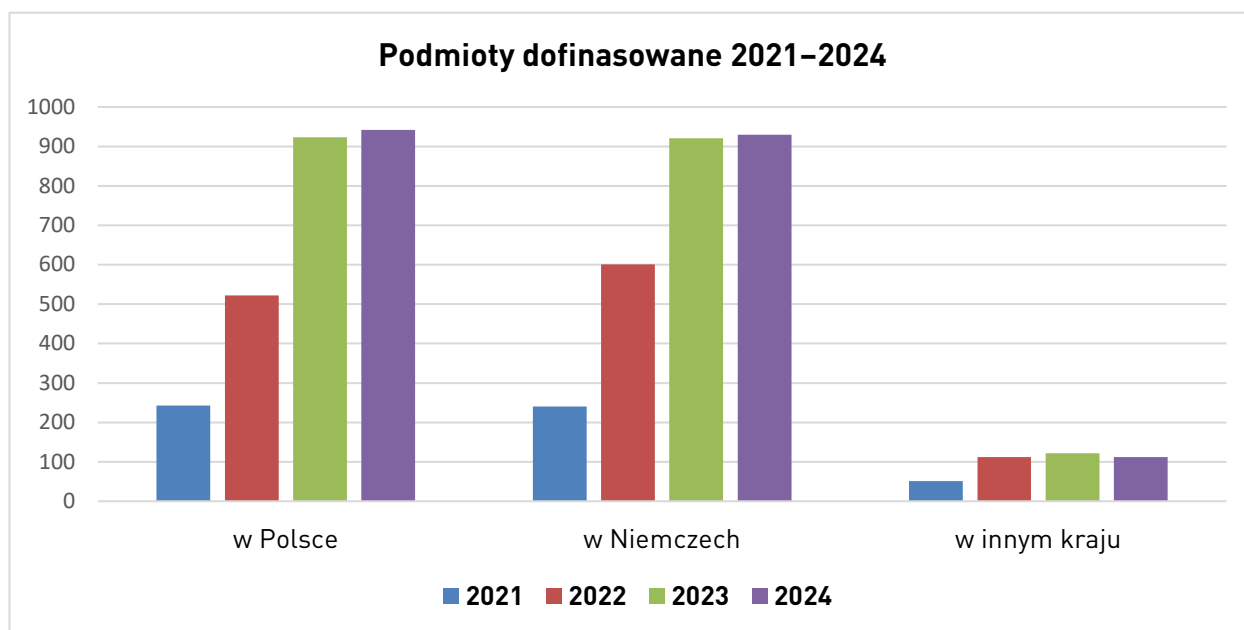
podmioty	w Polsce	w Niemczech	w innym kraju	łącznie
wymiana pozaszkolna	333	320	81	734
wymiana szkolna	609	610	31	1250
łącznie	942	930	112	1984

W 2024 roku w 1 412 projektach polsko-niemieckiej wymiany młodzieży uczestniczyło łącznie 1 984 podmiotów – 942 z Polski, 930 z Niemiec oraz 112 z innych krajów. Uwzględniając wyłącznie partnerów z Polski i Niemiec, w realizację projektów zaangażowane były 1872 szkoły i organizacje młodzieżowe. Ponieważ w każdym projekcie musiał uczestniczyć co najmniej jeden partner z Polski i jeden z Niemiec, oznacza to, że na jeden podmiot przypadało średnio około 1,5 projektu w ciągu roku.

Wskaźnik ten potwierdza, że około połowa partnerstw realizowała w 2024 roku więcej niż jedno spotkanie, najczęściej w formule wizyty i rewizyty, podczas gdy pozostałe podmioty ograniczały współpracę do jednego projektu w roku.

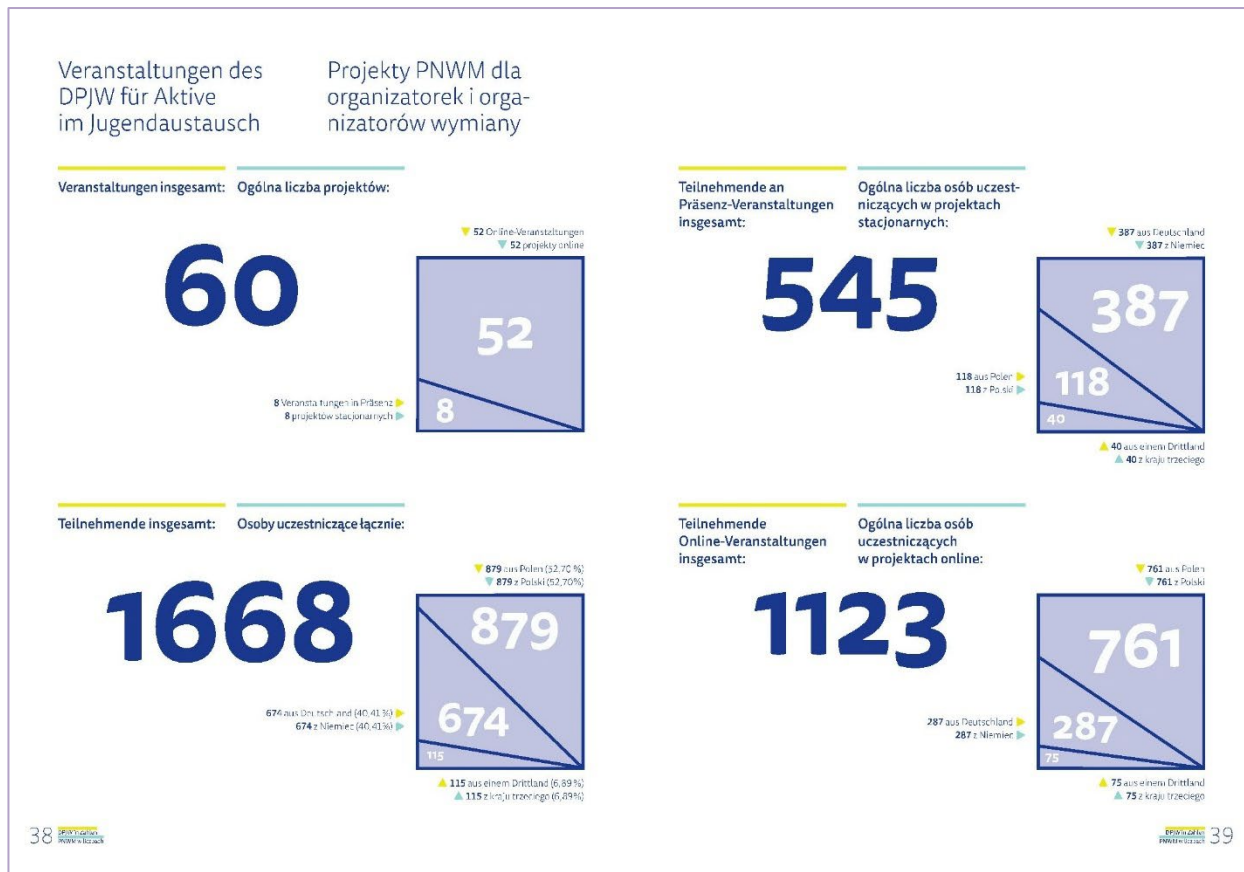
Wskaźnik liczby projektów przypadających na jeden podmiot był w 2024 roku nieco wyższy w wymianie pozaszkolnej niż w wymianie szkolnej. W obszarze wymiany pozaszkolnej na jeden podmiot z Polski lub Niemiec przypadało średnio około 1,6 projektu, podczas gdy w wymianie szkolnej wskaźnik ten wyniósł około 1,45 projektu. Różnica ta wynika przede wszystkim z wcześniejszego wyczerpania środków finansowych, które w większym stopniu dotknęło wymianę szkolną – w wielu przypadkach spośród dwóch planowanych przez szkoły spotkań (wizyty i rewizyty) PNWM mogła dofinansować jedynie jedno.

Aby umożliwić dalszy powrót do poziomu zaangażowania obserwowanego przed 2020 rokiem (2810 aktywnych podmiotów), a także stworzyć przestrzeń dla nowych partnerów wchodzących we współpracę międzynarodową, niezbędne jest zapewnienie odpowiednich środków finansowych na wsparcie polsko-niemieckiej wymiany młodzieży.

10. Projekty PNWM dla organizatorek i organizatorów wymiany

W 2024 roku PNWM zorganizowała łącznie 60 wydarzeń skierowanych do organizatorek i organizatorów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży. Wzięło w nich udział 1668 osób, w tym 879 z Polski, 674 z Niemiec oraz 115 z krajów trzecich. Udział uczestników z Polski wyniósł 52,7%, z Niemiec 40,4%, natomiast osoby z innych krajów stanowiły 6,9% ogółu uczestników.

Wśród wydarzeń stacjonarnych znalazły się m.in. trzy ogólnopolskie i międzynarodowe konferencje oraz fora, w których uczestniczyło łącznie 175 osób: Forum TRIYOU – 50 uczestników, Forum „Młodzież i Zawód” – 71 uczestników, „Inspiratorium” – 54 uczestników. Wydarzenia te były adresowane głównie do osób już aktywnych w wymianie młodzieży i miały na celu pogłębianie kompetencji oraz wzmacnianie sieci współpracy.

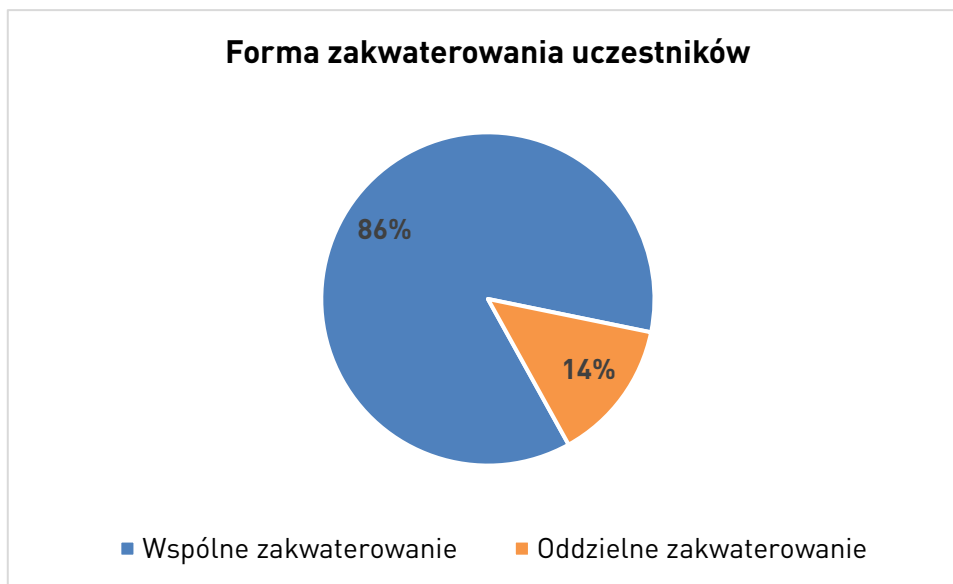
Istotnym elementem oferty PNWM pozostały działania online. W ramach programu „PNWMonline” w 2024 roku: zrealizowano 16 szkoleń tematycznych, przeprowadzono 24 konsultacje informacyjne i tematyczne, w działaniach tych uczestniczyło łącznie 805 osób. Formuła online pozostawała jednym z głównych kanałów docierania do szerokiego grona organizatorek i organizatorów, w tym także osób rozpoczynających działalność w wymianie młodzieży.

W 2024 roku PNWM realizowała również ofertę „Szkolenie na zamówienie”, obejmującą szkolenia dostosowane do potrzeb konkretnych instytucji. W jej ramach odbyło się: 1 seminarium kontaktowe, 5 szkoleń, 3 spotkania informacyjne. Łącznie w tej formule uczestniczyły 272 osoby, przy czym z oferty korzystały przede wszystkim instytucje z Polski.

11. Aspekty organizacyjne projektów wymiany młodzieży

a. Formy zakwaterowania w projektach polsko-niemieckiej wymiany młodzieży

Z perspektywy charakteru spotkań młodzieży wspólne zakwaterowanie sprzyja intensyfikacji kontaktów między uczestnikami, umożliwiając dalszą integrację także poza zaplanowanym programem merytorycznym. Dane pokazują, że jest to dominujący i preferowany model realizacji projektów.

W zdecydowanej większości projektów uczestnicy z obu krajów byli zakwaterowani wspólnie. W 2024 roku taki model zakwaterowania zastosowano w około 86% wszystkich wielodniowych spotkań objętych dofinansowaniem PNWM. Najczęściej były to noclegi w rodzinach goszczących, hostelach, schroniskach młodzieżowych lub placówkach kształceniowych i międzynarodowych domach spotkań.

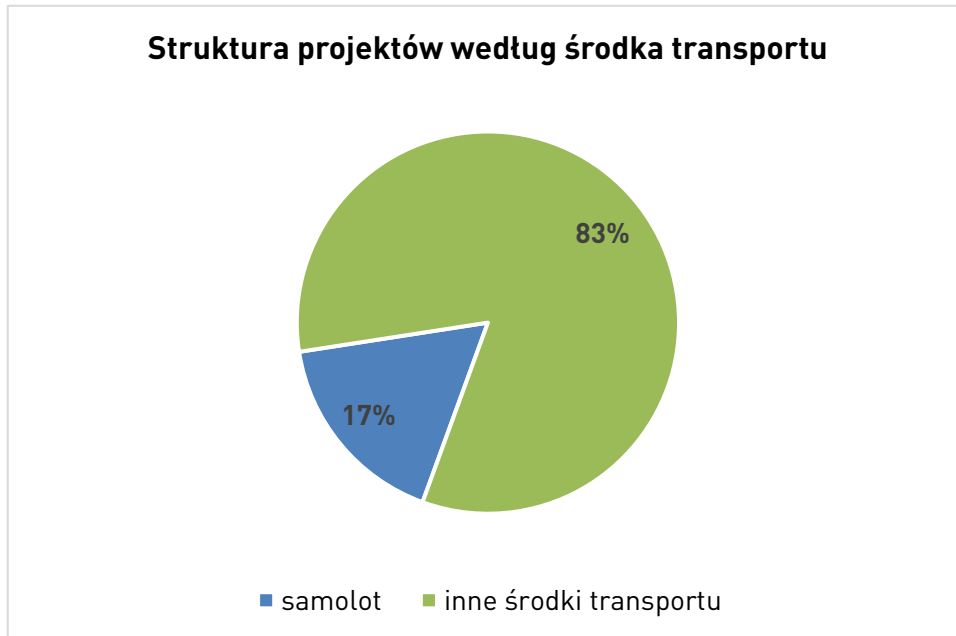
W pozostałych przypadkach – około 14% projektów – młodzież z Polski i Niemiec była zakwaterowana osobno. Analiza danych nie wskazuje przy tym na istotne różnice ani pomiędzy projektami szkolnymi i pozaszkolnymi, ani pomiędzy spotkaniami realizowanymi w Polsce i w Niemczech. Oznacza to, że wybór formy zakwaterowania nie jest wprost związany z typem projektu ani miejscem jego realizacji.

Oddzielne zakwaterowanie grup wynikało zazwyczaj z uwarunkowań organizacyjnych i finansowych. W praktyce dotyczyło to przede wszystkim projektów, w których z różnych względów nie było możliwości przyjęcia młodzieży z kraju partnerskiego w rodzinach goszczących, a jednocześnie dostępne środki finansowe nie pozwalały na wspólne zakwaterowanie obu grup w jednym obiekcie noclegowym. W takich sytuacjach młodzież ze strony goszczącej nocowała we własnych domach, natomiast grupa przyjezdna korzystała z zarezerwowanego dla niej noclegu.

b. Przelot samolotem do miejsca programu

W 2024 roku przelot samolotem jako środek transportu był wykorzystywany w niewielkiej liczbie projektów, których dofinansowanie objęło koszty podróży. Udział projektów, w których uczestnicy docierali na miejsce spotkania drogą lotniczą, wyniósł 17%. Z samolotu częściej korzystały grupy z Niemiec (21%) niż z Polski (14%).

Istotnym czynnikiem różnicującym wybór środka transportu była odległość do miejsca realizacji projektu – w przypadku projektów z przelotem samolotem średnia odległość wynosiła 1045 km, natomiast w projektach realizowanych bez przelotu, z dojazdem pociągiem lub autokarem, było to średnio 716 km.

12. Budżet wspierania PNWM

a. Składki rządów

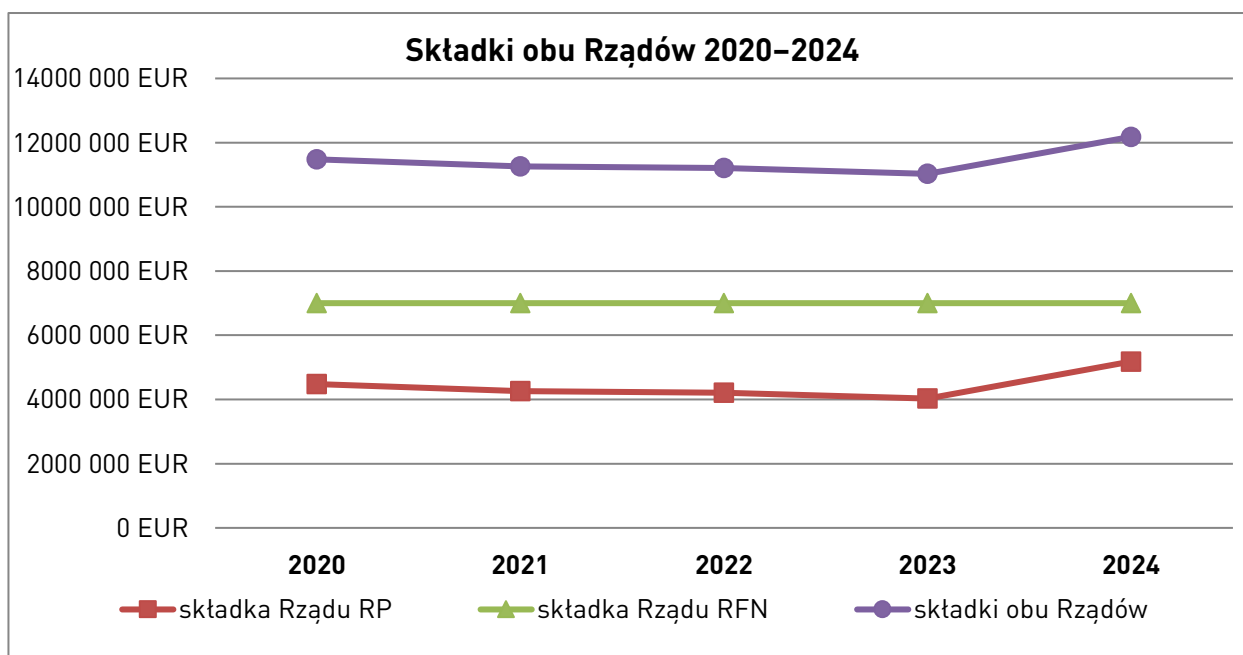
Budżet PNWM składa się głównie ze składek rządów Polski i Niemiec, których wysokość jest corocznie ustalana przez oba rządy. Poniższa analiza przedstawia kluczowe dane dotyczące składek rządowych w latach 2020–2024, uwzględniając zarówno ich nominalną wartość w walutach narodowych, jak i kwoty zdenominowane w euro.

rok	składka Rządu RP		składka Rządu RFN	składki obu Rządów
	nominalnie	po denominacji*		
2020	19 000 000 PLN	4 478 280 EUR	7 000 000 EUR	11 478 280 EUR
2021	19 000 000 PLN	4 261 714 EUR	7 000 000 EUR	11 261 714 EUR
2022	19 000 000 PLN	4 206 890 EUR	7 000 000 EUR	11 206 890 EUR
2023	19 000 000 PLN	4 028 155 EUR	7 000 000 EUR	11 028 155 EUR
2024	23 000 000 PLN	5 181 931 EUR	7 000 000 EUR	12 181 931 EUR

*Przeliczenie polskiej składki na euro następuje na podstawie tabeli średnich kursów wymiany walut Europejskiego Banku Centralnego z dn. 1 lipca roku poprzedzającego.

Od 2020 roku składka rządu RP przez cztery kolejne lata utrzymywała się na stabilnym poziomie 19 mln złotych rocznie, by w 2024 roku wzrosnąć do 23 mln złotych. Wartość składki strony polskiej w przeliczeniu na euro była w całym analizowanym okresie uzależniona od zmiennych kursów walutowych. W 2020 roku wynosiła 4,48 mln euro, następnie stopniowo malała, osiągając w 2023 roku poziom 4,03 mln euro, co odzwierciedlało osłabienie złotego wobec euro. W 2024 roku, wraz z podwyższeniem składki nominalnej, jej wartość po denominacji wzrosła do 5,18 mln euro, co stanowiło około 42,5 procent łącznej kwoty składek obu rządów.

Wkład rządu niemieckiego pozostawał stabilny przez cały analizowany okres i wynosił 7 mln euro rocznie. Ostatnia podwyżka tej składki miała miejsce w 2018 roku, kiedy rząd RFN zwiększył swoje wsparcie o 1 mln euro. W całym okresie 2020–2024 wkład strony niemieckiej pozostawał wyższy niż wkład strony polskiej liczony w euro. W 2023 roku składka rządu RFN była wyższa od składki rządu RP o około 3 mln euro, natomiast w 2024 roku – w wyniku podwyżki składki polskiej – różnica ta zmniejszyła się do około 1,8 mln euro.

Różnice w nominalnym udziale finansowym obu rządów nie wpływają na równorzędny charakter współpracy polsko-niemieckiej ani na wspólne wspieranie projektów wymiany młodzieży.

b. Środki wydatkowane na projekty wymiany

Dotacje do projektów wymiany młodzieży przyznawane przez PNWM są naliczane według ustalonych stawek dofinansowania. Wysokość dotacji do kosztów programu zależy od liczby dni programu i liczby uczestników (por. Liczba osobodni, rozdział 8), a dotacje do kosztów podróży oblicza się na podstawie liczby kilometrów, które grupa gości musi pokonać do miejsca realizacji programu, oraz liczby uczestników.

W przedstawionej tabeli zaprezentowano zdenominowaną w euro wysokość środków finansowych, które PNWM przekazała na realizację projektów wymiany w latach 2020–2024, średnią wysokość dofinansowania na projekt oraz średnią dotację na osobodzień. Dane uwzględniają zarówno dofinansowanie kosztów programu, jak i podróży.

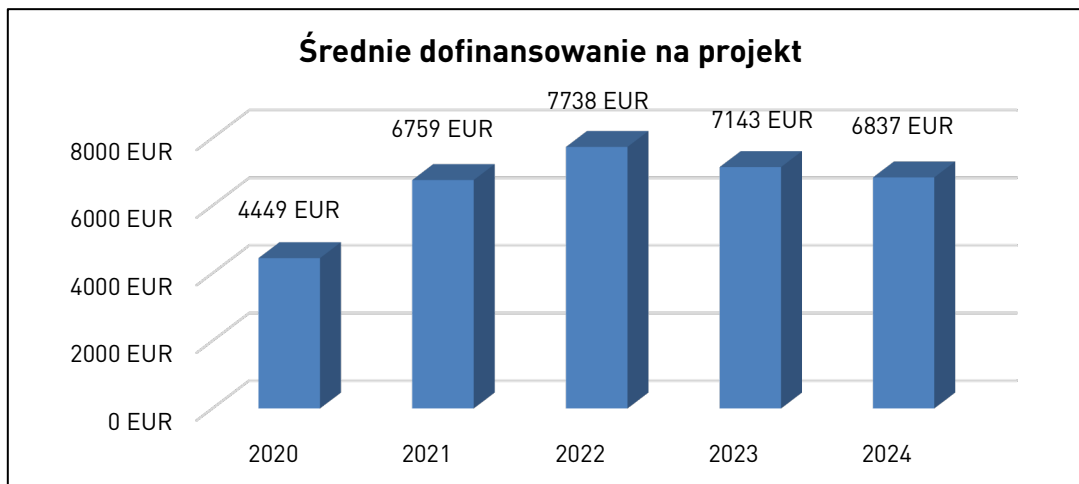
		wydane środki	liczba projektów	na projekt	liczba osobodni	na osobodzień
2020	łącznie	1 472 457 EUR	331	4449 EUR	61 919	23,78 EUR
	pozaszkolne	1 221 415 EUR	241	5068 EUR	48 124	25,38 EUR
	szkolne	251 041 EUR	90	2789 EUR	13 795	18,20 EUR
2021	łącznie	3 061 702 EUR	453	6759 EUR	99 529	30,76 EUR
	pozaszkolne	2 555 034 EUR	348	7342 EUR	77 187	33,10 EUR
	szkolne	506 668 EUR	105	4825 EUR	22 342	22,68 EUR
2022	łącznie	8 612 842 EUR	1113	7738 EUR	277 094	31,08 EUR
	pozaszkolne	5 609 055 EUR	610	9195 EUR	150 526	37,26 EUR
	szkolne	3 003 786 EUR	503	5972 EUR	126 568	23,73 EUR
2023	łącznie	10 820 935 EUR	1515	7143 EUR	346 568	31,22 EUR
	pozaszkolne	5 993 446 EUR	609	9841 EUR	151 101	39,67 EUR
	szkolne	4 827 489 EUR	906	5328 EUR	195 467	24,70 EUR
2024	łącznie	9 653 527 EUR	1412	6837 EUR	331 764	29,10 EUR
	pozaszkolne	4 988 197 EUR	530	9412 EUR	127 306	39,18 EUR
	szkolne	4 665 330 EUR	882	5289 EUR	204 458	22,82 EUR

* budżet wspierania bez programów własnych PNWM

Dane finansowe i statystyczne wyraźnie pokazują wpływ pandemii COVID-19 na polsko-niemiecką wymianę młodzieży. W 2020 roku środki przeznaczone na wspieranie projektów spadły do 1,47 mln euro, a liczba dofinansowanych przedsięwzięć zmniejszyła się do 331, co stanowiło najniższy poziom w analizowanym okresie. Ograniczenia sanitarne, niepewność organizacyjna oraz liczne odwołania spotkań znalazły bezpośrednie odzwierciedlenie zarówno w skali realizowanych projektów, jak i w liczbie osobodni, która wyniosła wówczas niespełna 62 tysiące.

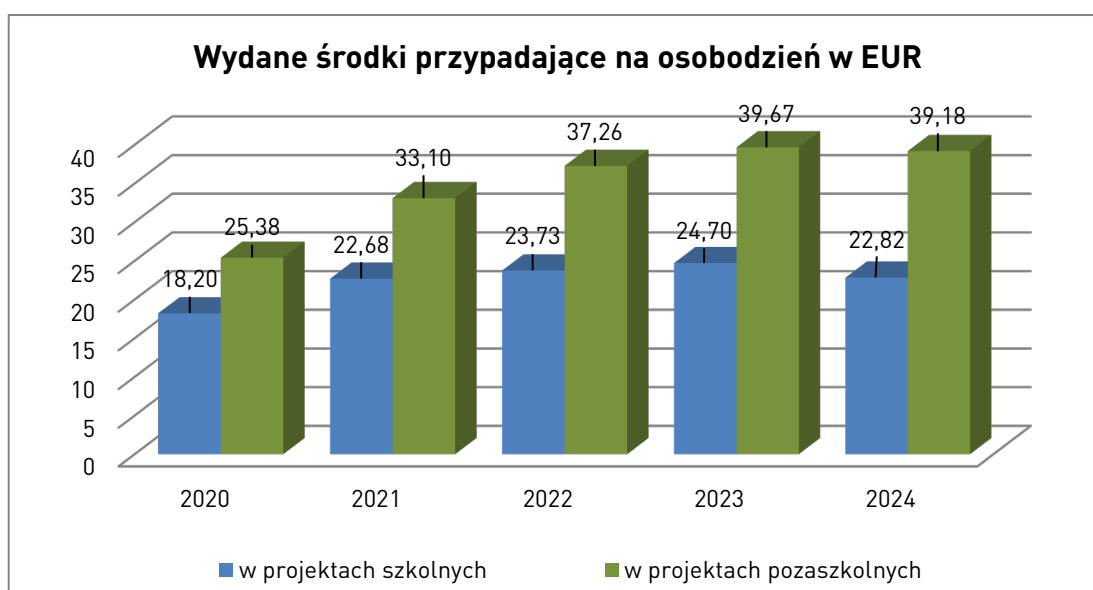
W kolejnych latach nastąpiła stopniowa odbudowa współpracy. W 2021 roku wydatki wzrosły do 3,06 mln euro, a liczba projektów zwiększyła się do 453. Rok 2022 przyniósł wyraźne przyspieszenie – łączne wydatki osiągnęły poziom 8,61 mln euro, przy 1113 projektach i ponad 277 tysięcy osobodni. W 2023 roku wsparcie finansowe wzrosło dalej, osiągając 10,82 mln euro, a liczba projektów – 1 515, co oznaczało powrót do skali działalności porównywalnej z okresem sprzed pandemii.

W 2024 roku widoczne było lekkie wyhamowanie tej dynamiki, wynikające z ograniczeń dostępnych środków finansowych. Pomimo obniżenia poziomu wypłacanego dofinansowania do 80 procent obowiązujących stawek, nie było możliwe dofinansowanie wszystkich zgłoszonych projektów. W efekcie średnia kwota dofinansowania spadła do 29,10 euro w przeliczeniu na osobodzień oraz do 6837 euro na projekt.

Analiza danych finansowych pokazuje wyraźne różnice pomiędzy kosztami projektów wymiany szkolnej i pozaszkolnej. Projekty pozaszkolne są średnio około 60% droższe niż projekty szkolne. Różnice te wynikają przede wszystkim z odmiennego modelu organizacyjnego, w szczególności w zakresie zakwaterowania uczestników. W wymianie szkolnej młodzież najczęściej mieszka u rodzin goszczących, co pozwala istotnie ograniczyć koszty pobytu. Natomiast w projektach pozaszkolnych uczestnicy z reguły korzystają z zakwaterowania poza rodzinami – w schroniskach młodzieżowych, hostelach, placówkach kształceniowych lub międzynarodowych domach spotkań – co znacząco zwiększa całkowite koszty realizacji projektów.

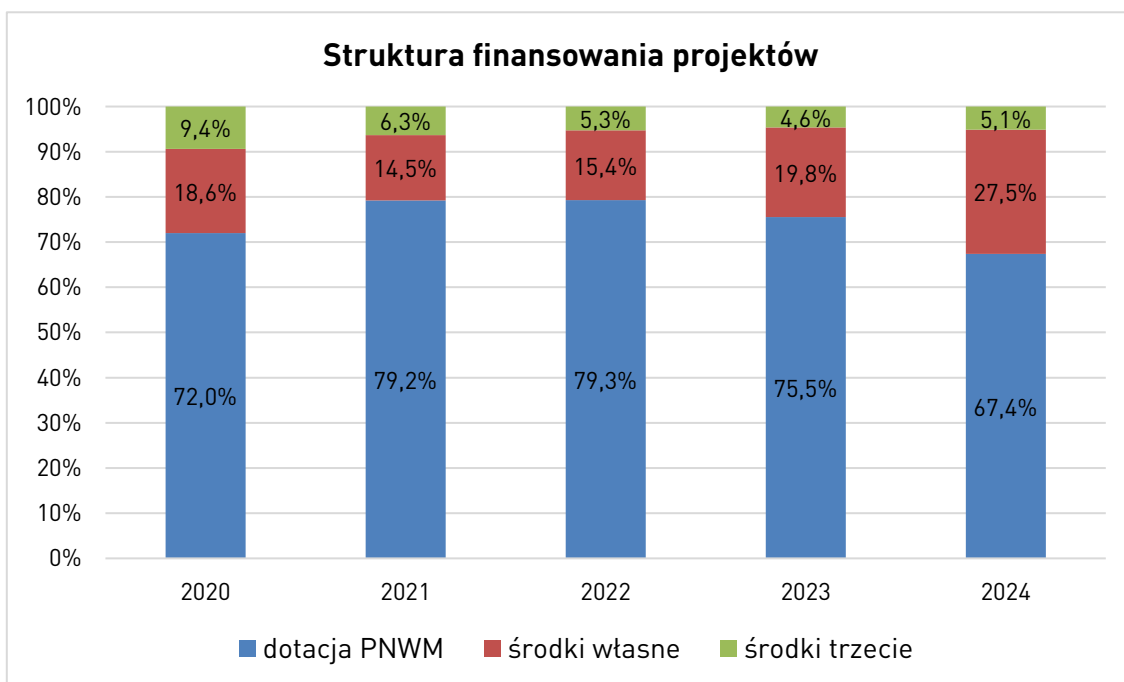
Różnice te znajdują bezpośrednie odzwierciedlenie w poziomie dofinansowania. W 2024 roku średnia dotacja na osobodzień wynosiła 22,82 EUR w wymianie szkolnej oraz 39,18 EUR w wymianie pozaszkolnej.

c. Struktura finansowania projektów

Pomimo wzrostu nominalnych stawek dofinansowania realne wydatki na organizację projektów, znacznie przewyższają kwoty dofinansowania PNWM. Wzrastające ceny zakwaterowania, wyżywienia i transportu sprawiają, że udział PNWM w pokrywaniu kosztów projektów staje się niewystarczający. Organizatorzy coraz częściej muszą sięgać po środki własne oraz poszukiwać dodatkowego finansowania zewnętrznego, aby móc realizować projekty wymiany.

PNWM nie finansuje projektów młodzieżowych w całości, lecz dofinansowuje je w oparciu o stawki ryczałtowe. Wniesienie wkładu własnego przez organizatorów jest zatem niezbędnym elementem realizacji projektów, choć Wytyczne wspierania nie określają precyzyjnie jego minimalnej wysokości. Analiza struktury finansowania projektów w ostatnich latach pokazuje jednak wyraźne zmiany w proporcjach pomiędzy dotacją PNWM, środkami własnymi oraz środkami zewnętrznymi.

W latach 2021–2022 średni poziom wkładu własnego był relatywnie niższy i wynosił średnio 15% kosztów projektu. Było to związane z sytuacją po okresie pandemii, kiedy PNWM – dysponując nadwyżką środków – mogła wypłacać stawki dofinansowania w pełnej wysokości. W kolejnych latach, wraz z dalszym wzrostem cen oraz odradzającym się zainteresowaniem polsko-niemiecką wymianą młodzieży, PNWM wypłacała dotacje wg obniżonych stawek dofinansowania. W efekcie zmniejszył się procentowy udział dotacji PNWM w kosztach projektów, który w 2024 roku wynosił średnio 67,4%, zaś udział środków własnych wzrósł po stronie organizatorów do 27,5%. Częściej pojawiała się również konieczność sięgania po środki zewnętrzne (5,1%).

Pomimo tych zmian poziom dofinansowania, sięgający przeciętnie około dwóch trzecich kosztów projektu, nadal stanowi istotny warunek szerokiej dostępności projektów wymiany. Utrzymanie odpowiedniego udziału dotacji PNWM ma kluczowe znaczenie dla tego, aby projekty pozostawały otwarte dla młodych ludzi z różnych środowisk społecznych i ekonomicznych, a nie stawały się ofertą o charakterze elitarnym.

PNWM Alzacka 18, 03-972 Warszawa tel.: 22 518 89 10 e-mail: biuro@pnwm.org Internet: www.pnwm.org	DPJW Friedhofsgasse 2, 14473 Potsdam tel.: +49 331-284790 e-mail: buero@dpjw.org Internet: www.dpjw.org
zarząd Małgorzata Bochwic-Ivanovska, Stephan Erb	
redakcja Jarosław Brodowski	
 tłumaczenie Sandra Ewers	